

Stanko Vraz

Đulabije
Izabrane pjesme

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

ĐULABIJE _____	4
RAZLOG _____	5
I _____	7
II _____	27
III _____	48
IV _____	71
LIRSKE I EPSKE PJESME _____	75
ISPOVIJEST _____	76
O PONOĆI _____	78
SVAGDAN _____	79
LIJEPA ANKA _____	81
UDALJENOJ _____	82
SRCE MOJE _____	83
NADA VARALICA _____	84
GAZELE _____	85
SANAK I ISTINA _____	88
OTKUD MODRE OČI? _____	89
VRPCA _____	90
SRCE _____	91
PREOBRAŽENJE _____	92
DUGA _____	93
ODZIV _____	94
STRUK _____	95
AMANET _____	96
ČIJA JE KRIVNJA? _____	97
DANICA _____	98
MUČI! _____	99
NAJBEDNIJI _____	100

KONAC _____	101
EPIGRAMI I SATIRE _____	102
STIHOVI ČITATELJU _____	103
NADRIKNJIŠTVO _____	104
ŠUĆ-MUĆ PA PROLIJ! _____	105
S MAGARCA NA NIŠTA _____	106
MANA I GRIJEH _____	107
MARCO TULLIO ASINIO _____	108
LINEUS II. _____	109
NI ZA ŠTO _____	110
REGULA VITAE _____	111
JUSTE MILIEU _____	112
NAŠ OBERSUDAC _____	113
AD APOLLINEM _____	116
OSVETA NARAVI _____	117
DIJETE I PTICA _____	118
NEMARNIM I NEODLUČNIM _____	119
SVE U ZAO ČAS _____	121
HRVAT PRED OTVORENIM NEBOM _____	122
RJEČNIK _____	126
ABECEDNI POPIS PJESAMA _____	129

ĐULABIJE

VIJENAC POPJEVAKA DRAGOJ I DOMOVINI
U četiri odjela

I sun'd my heart in beauty's eyes
Byron

O Patria! Dolce nome...
Silvio Pellico

*... del - ferro cinta,
Pugnar col braccio di straniera genti,
Per sevir sempre o vincitrice o vinta*
Da Filicaja

RAZLOG

(1838)

Kroz mladosti zlatna vrata
S guslam b'jaše momak smio,
Srca nadam svim udata,
Brzom nogom koračio:
Tu ga dragi i radosni
Sretnu božić strelonosni:

Dobra sreća! toli rano!
Akobogda, momče, kuda?
Zar si mlado ti tjerano
Od udesa prijeka i huda,
Te sljepački hljebac prosiš?
Što u ruci gusle nosiš?

Hljepca, dijete, ja ne prosim,
Već grem širom bijela svijeta,
Slavu djedov da uznosim,
Da nakupim vijenac cvijeta
Pojuć ustma koje Vila
U kolijevci poljubila.

Od djedova slavu pjeti
Djelo j' prazno, nit je za lik;
Već po svijetu davno leti
Punim glasom gromu nalik:
Tko ima uha, on se uznese,
A za gluhe ne poje se.

Drago j' pjevat slavna dila
S duhom vedrim, uznešenim,
Kad ogrli dušu Vila,
U raju je blagu scijenim:
Hvala gradeć gdje s' razgara,
Ko fenić se, znaj, pretvara.

Drago j' pjevati (istina je),
Što se mlado, krasno zove,
Gdje s' za hvalu hvala daje;
Al uz gusle javorove?...
Što ih poješ, umrli su...
Baci, brajko, gusle k bisu!

Prođi me se, pobratime!
Neću lijeno ja dangubit,
Već sva glasom u to ime
Za junaštvo srca snubit,
Božanstvenu slijedeć želju
K slavnom zlatnom trčat cijelju.

Nemoj na me tol žestoko,
Što ću da ti gradim slavu.
Da ti vedrim mutno oko,
Da ti resim vijencem glavu;
Nâj od sebe bacat dobro,
Već me slušaj, mladi pobro!

Moma, kosu što raspusti,
Što oči kreće s vatrom milom,
Koje lica, koje usti
Sjaju zornim rumenilom:
To ti, brajko, nada svima
Od Vila je posestrima.

Srce kupat u toplome
Snijegu mladih od njedara;
Ustima piti iz ust mome
Dah od srca što udara:
To je raskoš, to i plata
Od bogova tebi slata.

Ništa momak već ne zbori;
Duša misli svakolika;
U razmnivi već se zori
Njemu rajske mome slika.
Mladi božić tim iščeznu,
Pustiv u njeg strijelj ljubeznu.

Jednom smotri, milovidna
Rajskog stvora gdje djevica
Uza nj staše laka, stidna,
Kano bijela golubica
Kad na njivu sjedne plaha
Obziruć se puna straha.

Otkud došla, nij' vidio;
Da mu j' razbor bio svjesni,
Odmah bi se dosjetio
Da se j' otpro dvor nebesni,
Pa da spasi momka smjela,
Bog mu posla svog anđela.

Sad zastijeni, sad razgori,
Sad ushiti, sad usprednu,
Nit od njega što se stvori,
Ne sjeća se kad okrenu
Stidne oči na tu Vilu,
Uzorito lijepu i milu.

Samo riječcu progovori,
Nit ju njemu baš namijenu;
Al već ćuti kako gori
Vas u raskoš neizrečenu:
Puklo bi mu srce zdravo,
Da j' riječ pala na nj upravo.

Kad se prene i osvisti,
Zalud traži rajsku Vilu,
Nit gusala ne ima istih,
Već eto mu gle na krilu
Od srebrnih tankih žica
Leži zlatna tamburica.

On udari; ali glase
Sasvim inim glasom žice,
Mijenja način, al ne da se
Šta će volja nehotice.
Ah ranjen je travnom strijelom
Po srdašcu njegda smjelom.

Vidje momu gdje raspusti
Kosu igrat s hladom milo,
S koje lica, s koje usti
Sjaše zorno rumenilo;
Te spoznade nada svima
Od Vil da je posestrima.

Kupao grud je u toplome
Bijelom snijegu od njedara,
Ustima pio iz ust mome
Dah od srca što udara;
Al mah čaša te razblude
Od sreće mu pade hude.

S tamburicom sada hodi
Širom bijele domovine,
Toli krasne u prirodi
S cvjetnim vijencem od starine;
Al vidi ko s vijenca sreća
Ščupala joj najveć cvijeća.

Vidi kako stupe slavne
Tuđa ruka izgrdila,
Kako djedov grobe davne
Pod lipami oskvrnila,
Gdje spavaju trnja punom
narešeni zlavskom krunom.

Dočim žice najtanjega
Od života jad mu para,
Trepti zvijezda ispred njega
Ko luč divna povrh bara -
Trepti te se udaljiva,
S koje ga nosi želja živa.

Stoga ranu noseć vijekom
Od koje ne ima pridignuća,
Hman se sastat traži s lijekom
Vapijuć - čim mu biva ljuća -
Kano prorok s razvaline:
"Smiluj nam se, Gospodine!"

I

(1836)

*Dolina, dolina,
w dolinie potoczek -
Nie moze zapomniec
dziewki czarnych oczek.*
Krakowiak

1.

Sred zemlje slovinske
bio se grad vidjeva,
U tom bijelom gradu
ponosita djeva.

U te djeve jedno
momče zarobljeno
Vapi i nariče
gorko rascviljeno.

2.

Ti bi, grade, bio
bez tvoje djevice
Tužan, ko bez Vilâ
zelene gorice.

Ja bih bio sretan,
slobodan ko ptica,
Da nikad ne vidjeh
Njena krasna lica.

3.

U dolu, u dolu
do tri hladna vrela:
Ah, ne mogu zabit
Njena lica bijela...

Lice, oči, usta -
tri riječi malene,
Al se od njih rodiše
pjesni nebrojene.

4.

Jutrom svaki listak
blista od rosice -
Sjajnije neg alem
na kruni carice.

Jutrom svaka grana
glasom ptice zbori;
Jutrom svako srce
bogu se otvori.

5.

Jutrom te ja vidjeh:
nebo - tvoje lice,
Munje - crne oči,
strijele - trepavice.

Jutrom u očima
suza mi zablista -
Ko u ranoj ruži
rosa srebročista.

6.

Jutrom čuh - bi reći
da krilatac zbori -
Gdje ti do tri riječce
naški progovori.

Srce mi se otpre,
u nj božić uleti,
Pa sad tu caruje
i zimi i ljeti.

7.

Ljuven plam što mene
toliko rascvili,
Njoj samo povjerih
i posestri Vili.

Nu što dosad tajno
skrivala bi mila,
Sad u svijet raznosi
posestrima Vila.

8.

Drobna ptica ševa
u nebo se skriva,
Al ju odavaju
usta ljubezniva.

A ja ime drage
skrivam u pjesmice,
Al pjesmice viču:
"Ljubice! Ljubice!"

9.

Pred očim mi trepti
rumen od zorice,
Otkako zaglednuh
Njeno rajsko lice.

A na srcu guje
od ljubezni bdiju,
Otkako me zgodi
strijelj Njenih očiju!

10.

Majka kaza: "Sinko!
štuj boga i moli!"
A da Lelja bog je,
naučih u školi.

-Ne divi se dakle,
brate srca moga!
Što ja cijenim Lelju
i štujem ko Boga.

11.

Slast, milina riječi
što joj usta kiti,
Stas ponosno vitki
i hod plemeniti:

To su učitelji
što me momče mlado
Naučiše pjevati:
"Lado, Leljo, Lado!"

12.

Kosa što zahita
srce kano mreža,
Pogled, nehotice
što na plijen preža:

To su oni hari,
hari milotravni,
Što me uhitiše
te sam sluga stavni.

13.

Krasota anđeoska,
čar riječi slovinski';
Među dušom, tijelom
sklad divni vilinski:

To je visok izvor
od mojih pjesmica,
Što će dotle teći,
dok s gore bistrica.

14.

Krasni Njezin obraz
ruža je o zori,
A srce slobodna
srnica u gori.

Moj je pako obraz
lijer o ranoj rosi,
A srce titranka,
koju djeva nosi.

15.

Odisej je drugom
zavoštio uši,
Da mu od Siren se
n'jedno ne zabuši.

I ja ih začepim
od Ljubice mlade,
Al mi glas u srce
kroz oči se krade.

16.

Svatko se zanosi
u mlade godine
Od nje očiju vatre
i lica miline.

Ma i njima srce
bilo okovato,
Od njih bi se smeli
i Diogen i Kato.

17.

Sad mi jadnom ljubav
hitra krila mori,
Srce za ljepotom
Njezinom se bori.

Pamet Nje kip slijedi
u noći i u dne,
Brojeć, zaklinjući
čase krilotrudne.

18.

Ljubavi, ljubavi!
otkud tvoja sila?
Sad me nosiš nebom,
paklom sad nemila.

Sad činiš da čeznem
vas rajskom razbludom,
A sad da u jadâ
tonem moru hladnom.

19.

Oj pojavi mi se,
srca Dioskure!
Sjajuć na taj čunac
hitani od bure.

Javi da bude ga
sreća tud ponesla,
Gdje ne kida više
sjever jadra, vesla.

20.

Poved' me u srijedi
zemljice i neba,
Gdje borave dusi
gladni rajskog hljeba;

Jer ja nisam čovjek,
što u prahu plazit,
Niti bog što može
sunca nadilazit.

21.

Sreću traži jedan
brodom po pučini,
Taj za častmi hlepti,
taj se kućom brini.

Moj nij' u častih
nit u tankoj plavi,
Moja sreća samo
uza te boravi.

22.

Tvoje su mi usi
knjiga začarena -
Bi reć od dva listka
ružica rumena.

U njih mi je sreća:
bi l' se otvorile,
Za mene kazale
bar tri riječce mile?

23.

Tvoje su crne oči
dva prozora bijela
Iz kojih gleda do sto
veselih anđela!

U njih mi je sreća:
daj da se otvore,
Da mi se u srce
slije slasti more.

24.

Zamka mi je crne
tvoje kose svila,
Gdjeno mi se ptica
slobod ulovila.

Ulovila te će
tu umrijet bez česti,
Ako nećeš od nje
ljuven vez mi splesti.

25.

Vrt su lica tvoja
U kom ruža cvati,
Stid stoji ko stražar
pri ljepote vratih!

O dostoj da i smijeh
ne bude daleče,
Neka opet momku
sunca zrak isteče.

26.

Čelo, njedra dva su
stana plemenita,
Dva oltara gdje se
proročanstvo pita.

Slušaj, djevo, samo,
šta ti srce pravi:
U njem bog stanuje,
ne u pâkoj glavi.

27.

Iz tvojih očiju
munja se obara,
Plašec meni pokoj
iz srca, njedara.

Ej sklopi ih, djevo,
sklopi i dopusti
Da s' opet primiri
medom tvojih ustí!

28.

Pojdi amo, dušo,
carice od momâ!
Pojdi amo, pojdi,
srnice pitoma!

Ne bi li kušala
piće s moje ruke;
Ne bi l' odmilosti
primila jabuke.

29.

Vijek za tobom nosim
darka dva nevina:
Jabuku crvenu,
kitu ružmarina.

A ti vijek odmičeš
od mene ko ptica -
Od lukava lovca
i njegovih strelica!

30.

Ne trči, ne trči
vijek s plahošću bježnom,
Udrit ćeš o kamen
nogom lakom, nježnom.

Ne trči, ne trči:
trn leži na stazi!
Ne trči, ne trči:
stazom zmija plazi:

31.

Vaj! Ona ne sluša:
koraci ju hitri
Nose ispred mene
ko ružicu vitri.

Ona bježi, a ja
slijedim sveđ Nje lice -
Ko za jutra sunce
luč sjajne Danice.

32.

Bih li joj prosuo
zlačane jabuke,
Da trčeć za njimi
prigne bijele ruke?

No otkud mi zlato?
u mene ga nima:
Srce mi tek za njom
bije u grudima.

33.

Čim me iz dubljine
prsi tuga zove,
U njih se stvoriše
Đulabije ove.

Pa ih sad prosipam
pred Nju bez pokoja;
Ne bi l' se prignula
Atalanta moja.

34.

Eno je opet gdje već
stoji kraj studenca,
Krasnu kosu svîtu
na način od vijenca.

Pa se nagnu nada nj
i lijepa i mila -
Kano nad jezerom
jezerkinja Vila.

35.

Ljubice nemila,
ti moj nepokoju!
Kupi me u srce
i dušicu svoju;

Jer smrtna j' grehota,
gdje brat bolan čeka,
A sestrice neće
da prinese lijeka.

36.

Sestra si mi, sestra,
Ljubice nemila!
Jedna slavna mati
nas je zadojila;

Jedan Višnji otac
nas je odgojio,
Istim svetim slovom
usta nakitio.

37.

Ko što duga združā
sve nebeske boje,
Tako u tvojem tijelu
sve ljepote stoje.

Al što sve su boje,
gdje sunašca nije:
To su i sve ljepote,
gdje ljubav ne grije.

38.

Ljubi me, Ljubice,
ljubi, djevo mila!
Dok su nam još vita
od mladosti krila.

Sreća bez pokoja
mijenja brzu nogu...
Što će donijet sutra,
znano j' samo bogu.

39.

Jakov dođe žedan
k studencu vodice;
A tu ga napoji
djeva iz vedrice.

O i ja kraj vode
čekajući žednim:
Ne bi l' napojila
ustima me mednim.

40.

Tvoju ljubav steći,
činit se nje robom,
Odijelih se s darom
pjesama za tobom.

Al kamo ja u srijedu,
ondje ti u torak:
Tako od tebe vijek me
dijeli po edan korak.

41.

Kako ptice pticu,
ribe ribu slide:
Svaka moja želja
vijek za jednom ide.

A ova je želja,
djevo zorolika!
Tebe gledati, dvorit,
ljubit u vijek vika.

42.

Aj divni majstore,
dobro znaš udarat,
Sada srce igrom
dizat a sad parat.

Aj divni majstore,
udri umnije, jače,
Neka i Ljubici
srce se rasplače.

43.

"Izvolite uzet
jagod, gospodine,
Ili sladoleda
ili hladetine!"

Oh, nije sad meni
do takvih zaslada,
Već do tvojih ustiju,
djevo lijepa, mlada!

44.

Višnji, da se kupi,
manu s neba pusti;
A za cjelivanje
stvari krasne usti.

Ali tko da ljubi
usta ti i lica,
Kad iz očiju prijete
do tisuć strelica.

45.

Čitavu noć (kažu)
slavulj pjevat mari,
Kap krvi iz kljuna
dok mu ne udari.

Ja da svoju ljubav
mogu ispjevati,
Ne bih žalio pojuć
sljednju kaplju dati.

46.

Ti mi zabranjuješ
da te već ne slavim,
Neg da tvoje dike
iz misli postavim.

Slušam, al zabrana
nij' povoljna bogu...
Iz glave te metnem,
iz srca ne mogu.

47.

Kako k majci dijete
vijek najrađe bježi,
Tako svaka pjesma
vijek za tobom teži.

I ti ih prigrlj
ljubežno i milo -
Kano majka dijete
jedinče u krilo.

48.

Bog je tebe stvorio,
Ljubice milena,
S tijelom od ljepote,
s srcem od kamena.

To je zašto plačem
s glavom na koljenu,
Plačem, tužim tugu
vijek neizrečenu.

49.

Da bi mi u srce
pogledati htela,
Rasplakale bi se
oči ti od mila.

Da bi slušat htjela
srce rascviljeno,
Puklo bi u grudih
srce ti kameno.

50.

Na moj jad je stvoren
pogled ti vilovit -
Za srce zanosit,
Za srce mi trovit.

Ah, on s srcem rađa
nemile mi rate,
Te za usta goji
uzdahe krilate.

51.

Tebe jurve dvorim
tri godine danâ -
Tek za tri cjelova
svojijeh usana.

Ja ih prosim, ištem
od jutra do jutra,
A ti mi usta sklapaš
šapćuć: "Sutra, sutra!"

52.

Skršit ću verige,
svilena vezila,
Izmaknut iz uze
speta svoja krila,

Razastrt ih sretan,
slobodan ko ptica -
Daleko od tvojih
krasnih, rajskih lica.

53.

Izmaknem se sretno,
pa s licem veselim,
Scijeneć se slobodnim,
od Nje se odijelim.

Ja se dijelim, ni da
riječce bih stratio;
A ona smijuć: "Zbogom!
Brže se vratio!"

54.

Odem, al domala
srce upoznade,
Da, što je na licu,
u njem ne imade,

Opet se povraćam
gdje je moja Vila,
U zlatne verige
stavljajući krila.

55.

Oprosti, oprosti,
jedina carice!
Pa k meni okreni
svoje blago lice.

Karaj, veži, raspni
roba skrušenoga,
Samo ga ne baci
od obraza tvoga.

56.

Majka kune cara
što joj sina uze,
Al opet za nj sutra
moli roneć suze.

Tako te i ja jučer
kleh rad studenosti,
Al već danas vapim:
"Oprosti, oprosti!"

57.

Mniješ li, krijuć oči
prami svione kose,
Da mi sakrivene
jada već ne nose?

Nemoj ih krit, nemoj,
već promisli, mila,
Da iza zasjede
grdnije ranja strila.

58.

Tebi se ja molim
tanka koprenice,
Ti od moga neba
krasna stražarice!

Izvedi mi nadvor
žuđene ko sanak:
Moju rujnu zoru,
i moj bijeli danak.

59.

Taj predivni zastor:
duge trepavice -
Oj digni ga, digni,
krasna golubice!

Da bar jedan zračac
pred vrata mi sine,
Srce da utješi,
tuga da ga mine.

60.

Što te crne oči,
sili me motriti?
Što iz njih pogledom
crni nalip piti?

Aj oči, aj oči,
nalipe medeni!
Radi vas, ah, pokoj
zbogom ode meni!

61.

Sunčanice moja,
ja ću iz njih piti,
Makar mi i bilo
na mjestu umriti.

Takva bit će smrca
slatka i bez muke,
Jer nosila budu
tvoje mi bijele ruke,

62.

Kažu negdje Vila
da čuva brodište,
Pa desnicu svakog
od junaka ište.

Grdne nemilosti,
i još grdnije tvoje,
Što ti meni uze
živo srce moje!

63.

Za ljubezan išteš
ti od mene plaću:
O, ne išti više,
šta ti jadan dat ću?

Tvoji su: *srce i misli*:
što mi je vrh toga,
Već je založeno
odvijeka u boga.

64.

Nikad nij' na ruži
čišće rose bilo,
Kad je sunce jutrom
bijeli dan raskrilo, -

Neg što bijahu suze,
što ko tri zvjezdice
Padoše s Nje očiju
na krasno joj lice.

65.

Blago vama, blago,
vi tri suze mile,
Što ste mi od ljube
dušu pridobile!

Nebeski vas anđeo
Njoj u grudi slio,
Pa u njih studeno
srce rastalio.

66.

Da je meni Višnji
na milosti sada,
Pa da me pretvori
u slavića mlada:

U grm bih se skrio,
pa vas bez prestanka
Pjevao od mraka
pa do bijela danka.

67.

Blag večernji hladak
vas je raspirio,
Pa čist bljesak opet
na nebo odnio,

Te tu stolujete
u nebeskom moru -
Sjajne tri carice
u Petrovu dvoru.

68.

Sveđ otud na staze
sjale u toj slici,
Kud drage slovenski
slijede vjerenici;

Da materi Slavi
ne bude s prijevarâ
Od ljubljene djece
jadnih Leandarâ.

69.

Bivši momče mlado,
za srce pokojit
Nebeske bi zvijezde
stao očim brojit.

A sad ih upirem
u oči Miline,
Od kojih ko sanak
svaka bol me mine.

70.

Željno čeka mornar
vjetrić s neba vedra,
Što put Eldorada
krenuo bi mu jedra.

Daleko otplovi
i puno se trudi,
Ali ne nalazi,
što mu srce žudi.

71.

Otkad Nju poznavam
za nač mjestu zlatna,
Ne dižem na vjetar
svojoj plavi platna;

Već ja slavim boga,
jerbo pogled Njeni
U srcu mi raskri
isti raj ljuveni.

72.

Ko što alemovi
u prstena oku -
Blistaju se zvijezde
na nebu visoku.

Lijepe su, al makar -
opet za nje ne dam
Do dvije svoje zvijezde,
u koje uvijek gledam.

73.

Šta je dan života,
gdje ne vlada radost?
Šta je bez ljubavi
rajska ćerca - mladost?

Danak bez radosti
svetac je u petak;
Mladost bez ljubavi
bez mirisa cvijetak.

74.

Da li si vidio,
kad pod večer ptica
Nad mirnim jezerom
lijeće - lastavica?

Lijeće te se ne zna
da l' ga poljubila,
Il' tek dodirnula
krajci svojih krila?

75.

Takav b'jaše cjelov -
dar dušice Njene -
Te i sad pitaju
usnice blažene:

Bijaše l' to taknuće
Njezinih usana,
Ili njihov dašak,
il od neba mana?

76.

Vidiš li gdje blisnu,
djevo, dragušica,
Bi reć zlata posmijeh
nebeskoga lica.

Tako se razasja
jednom duša moja,
Kad se s njom složila
u ljubavi tvoja.

77.

Ljubiš li me, mila,
moja kruno, slavo? -
"Ljubiš li ti mene?
poveđ, mili pravo."

Ljubim li ja tebe?
Nek ti povi Vila,
Što je med Slovince
davno razglasila.

78.

Znadeš li još vrijeme
kad pjevaše meni:
"Sadila sam, ljubi,
bosiljak zeleni."

Tada ti, tad u me
Ljubice, usadi -
Cvijet željne ljubavi;
njoj srce ogradi.

79.

Lijepo poje Slavka,
lijepo slavulj-ptica;
Nu sve nadilazi
glas dviju pjesmica:

Prva mi je: "Ja te
ljubim bez pokoja!"
A druga je pjesma:
"Ja sam uvijek tvoja!"

80.

Kud sam zabasao?...
Ovo nij' put domu...
Gdje sam? Nij' moj konak
u dvoru ovomu...

Dalko si promašio...
Ah, od Nje idući
Vijek sam ko pijanac,
što ne nađe kući.

81.

Divna je mehana,
što meni omili;
A ta je mehana
za me tvoj dvor bili.

Tu svagdan priničem,
dok se ne opojim
Mrklim travnim vinom -
crnim očim tvojim.

82.

Čime metuljica,
svjetlom zatravljena,
S njom se složiti žudi,
njim umre blažena.

Nu gle čudo ognja
tvojih od očiju!
Tim me većma krijepe
čim me većma biju.

83.

Kosa ti j' mekana,
usti su ti ljupke,
A njedra snježana
kano u golupke.

O kada to samo
razmišljavat smijem
Već moram rukama
oči da sakrijem.

84.

Zašto krećeš, duše,
opet te opeta
Onud gdje mi leži
sloboda sapeta -

Kao što se kreće
k mjestu Slovin pravi,
Gdje se sveta djeva,
bogorotka slavi?

85.

Ne bi li, moj duše,
slijedeć čuda prava,
Onamo krenuo,
gdje caruje Slava, -

Gdje se ispod Njenih
zlatnih krila novi
Lovorom vjenčani
rađaju vjekovi?

86.

Ne bi li slijedio
put na krilih tankih,
Gdje vjetrić žuberi
još o Delijanki; -

Gdje sa stijena zbori
tisuć sijedih ljeta,
Raskršene leže
krune dvaju svijetâ.

87.

Ne bi li ti slijedio
mater sedam sekâ,
Kud te njekoć vukla
slava davnih vijekâ?

Slijedio na obale
ćercu Alkinoja,
Il viteze hrabre,
gdje vladaše Troja?

88.

Kolikrat onamo
ti si me prestavio,
Gdje gatahu sfinge,
gdje se Memnon slavio; -

Gdje u sveta pisma
mumije su povite,
Duhu čovječjemu
vijekom nedokrite!

89.

Ajd onamo, srce
da se upokoji,
Gdje vijek povjetarce
amberom se poji; -

Gdje iz svetih poju
rajske ptice gajâ,
I gdje šaren lepir
ružom se opaja.

90.

O moj duh je samo
u ljubav zaprti,
Drugo ispred očiju
sve se kolom vrti,

Ta vijek strepće krilma,
gdje j' moja ljubezna -
Ko sokolić, s gnijezda
što ne smi i ne zna!

91.

Ja sam u verigah
u Nje naručajih,
Što nipošto srce
skršiti ne da ih.

U njih si uživam
čase pune cvijeća,
Kojih ne bih dao
za slavna stoljeća.

92.

Ljubica mi stvara
vrte vilovinke,
Uči, kako srce
s srcem se spominje.

Ona mi j' Areta,
Nausika milena,
Ona i Penelopa -
kruna slavnih žena.

93.

U Njenoj ljeposti
čuda su ti moja,
Koja vijek raskladam,
gledam bez pokoja.

Njezin mi je posmijeh
pismo začareno,
Što još ne bijaše
nikim tumačeno.

94.

Sa svojim očima
sunce mi je Ona,
S kog mi duša zvoni
kano stup Memnona.

Da, Ona od mene
sad stvara kip mumije,
A sad sfingu koje
nitko ne razumije.

95.

Njezin uzor svet mi
gaj je, gdje dušica
Pjevajući gine
kano rajska ptica.

Njena lica su mi
rajski perivoji,
Gdje ko lepir slašću
pogled mi se poji.

96.

Sad mi čelo ravni,
sad mi vlasi redi,
Sad mi lice gladi,
sad u oči gledi;

Sad mi ljubi oči,
sad opet usnice:
"Ti si uvijek anđeo,
slatka mi dušice!"

97.

Sada na smijeh složi,
sad na zbiljno usti;
Sad čelo nabere,
sad obrve spusti.

Iz očiju joj strijelja
munja - oganj živi:
"Ipak si ti anđeo,
anđeo ljubeznivi!"

98.

Sad ručicu diže,
njome meni priti;
Na čelo se skupi
oblak plahoviti.

Iz očiju joj pada
bi reč grad ledeni:
"Ipak si ti anđeo,
anđeo moj ljuveni!"

99.

Već iskrivi usne,
nos i obrvice,
Razmrsi si prame,
nabra čelo, lice.

Sklope joj se usne,
sklope crne oči:
"Ipak uvijek ne spava
sunce u istoči!"

100.

Zastor od očiju
i od ustiju pade,
A na njih razbludno
posmijeh se ukrade.

Čelo se razvedri,
pogled se razjasni:
"O ti si mi uvijek
anđeo moj prekrasni!"

101.

Il se ti smijala,
il lice grdila,
Sveder si mi lijepa,
sveder si mi mila.

O ti sve uzmožeš
do jedno, a to je:
"Da tebe ne ljubi
vazda srce moje."

102.

Srce mi uspreda
misleć na on sanak,
Gdje ja kroza nj vidjeh
noćni tvoj sastanak.

On me uči uzrok
čuda prekoredna,
Zašt' ti oči žarke,
lica nenagledna.

103.

Vidjeh sanjajući
uz uzglavlje tvoje
Sniti s jasnog neba
anđelaka dvoje.

Jedan umivaše
rosom te nebeskom,
Drugi napajaše
oči sunca blijeskom.

104.

Na prvom sastanku
mnjah da djeva jesi,
A sad znadem da si
anđeo od nebesi, -

Anđeo koga Višnji
na taj svijet premjesti,
Da kip ima rajske
ljepote i česti.

105.

Slušaj, moj anđele
mili nada svime!
Dokle ovdje traješ,
molim te: Ljubi me!

A kad se povратиš
u nebeske hrame,
Prosim te, Ljubice:
moli ondje za me!

106.

Raj je već otvoren,
anđeo pri vratih
Žarkim mačem mašuć
iz raja nas prati:

"Pitoma grlice!
sokole od luga!
Treba da se jedno
oprosti od druga."

107.

Sve se vedro nebo
zvjezdicama osu;
Noć na zemlju plače
hladne suze - rosu.

O grlice slatka!
čas već teče kraju...
Gle sunce zapada,
brodari čekaju.

108.

Zbogom mi ostala,
zbogom moja mila!
Najsajjnija zvijezda
nad tobom svijetila!

Ko što trepavica
brani oko od truna -
Branila te od jada
sreća blagopuna!

109.

Sveđ ti bila duša
slatka moja ljubi,
Krotka i vesela
ko bijeli golubi!

Obdan sprovađali
anđeli ju mili,
Obnoć njegovali
sanci modrokrili!

110.

Bio u ognju juga
il ledu sjevera,
Vijek uza me bit će
tvoj kip, ljubav, vjera.

A kud gođer vitom
ti krenula nogom,
Sveđ i sveđ molila
za me... Zbogom! Zbogom!

111.

Otisnuše brzo
od kraja brodari:
Svatko hući, pjeva.
nit za išta mari.

A ja tužim, plačem
s udesa siona,
Ko da mi j' već poći
preko Aherona.

112.

Zbogom gore, zbogom
livade, dubrave,
Pune Vesne darâ,
pune Vilâ slave!

Aj, kod vas boginje
sve mi b'jahu mile,
Samo od jedne sinak
na me baca strile.

113.

Slatka j' tvoja čaša,
 Leljo kralju kraljâ!
Ali skupo, gorko
 plaćati ju valja.

Krasan je tvoj vijenac
 od ružâ spleteni,
Al je pod ružami
 mnogi trn skriveni.

II

(1837)

*Plynie woda, plynie,
po kamikach huczy, -
Kto nieumie wzdychac,
milość go nauczy.*

Krakowiak

1.

Onkraj Ilirije
grad stoji na stijeni,
U tom gradu tuži
junak zatravljeni; -

Tuži, prislškuje
s jedne razvaline,
Ne bi li on čuo
glasak iz daljine.

2.

Momci u njedrima
amajlije nose;
Sitnu knjigu drage,
pram svilene kose.

Nu u mene ne ima
ni stvarce jedine
Srcu za razgovor,
želja da ga mine.

3.

Toj želji srdašce
jedva da odoli:
Za Njome, za Njome
gine, čezne toli -

Da za jedan pogled
oka Njezinoga
Sve bih sunca dao
od života svoga.

4.

Ja sam sin domaći,
lišen domovine;
Ja ptica, proljećem
što pjevajuć gine;

Ja metulj u cvijeću
i šiba na vodi;
Ja duh što sad živjet,
sad će da ishodi.

5.

Prava ljubav stvara
(to nam je očito)
Od mahnita mudro,
od mudra mahnito.

Što od mene stvori,
dokučit ne mogu;
To j' samo Njoj znano
i višnjemu bogu.

6.

"Ne ljubim, Ljubice...
ne ljubim, ne ljubim!"
Tako srce varam,
da mu mir prisnubim.

Nu kad se osvijestim,
mah pamet uvidi,
Sveđ ko rijeka more
srce Nju da slidi.

7.

Posadilh za toplu
sunčana proljeća
Ljubicu i druga
razna krasna cvijeća.

Al zašto uzniknu
samo ti, nevene,
Te mi s tebe uvijek
jadno srce vene!

8.

Vedro b'jaše vrijeme
ljubljenja nevina,
Vedro, nu jao kratko,
ko ura jedina.

Vaj! brzo otprši
ko strijela s tetive,
Al od njega vijek mi
uspomena žive.

9.

Sad mi pada pogled,
sad na um nje lica;
Sada, kad u crkvu
hodila, stazica.

Sad Nje pjesma mila,
sad Nje cjelov slatki,
I vas raj na zemlji
i čitav vijek kratki.

10.

Aj usta, aj usta,
vi ruže mog ljeta!
Aj oči, aj oči,
vi sunca mog svijeta!

Vi ste divnom krasom
momka nadigrane,
Te sada ne haje
neg za vaše hvale.

11.

Plije voda, plije,
po kamenju buči,
Tko uzdisat ne zna
ljubav ga nauči.

O ljubavi, ti si
mene naučila,
U što je kaljena
tvoja travna strila.

12.

"Dobar danak, prijо!" -
Ne razumi toga;
"Božja pomoć, pobro!" -
Ne zna ni za boga.

O sada znam, zašto
tuži Slava mati:
Gradi su nevjerni,
sini renegati.

13.

Oj grade, oj grade,
spasi ime svoje!
Pa ti meni vrati
sinke majke moje.

Jer bez njih se činiš
men' ko lijepa glava,
U kojoj ne stoji
nijedna miso zdrava.

14.

Božanstveno sveto
slovo od djedova,
Kuda si nam, kuda
iz slavskih gradova?

Kud se gođer krenem,
puno je tvojih tragâ,
Al nigdje nij' čuti
tebe mila, blaga.

15.

U grobu nam spavaš,
u grobu sadara,
Na koj luda slijepost
pogrdom udara.

Nu kolo sreće se
kreće bez pokoja:
Sinut će sunašce
i pred vrata tvoja.

16.

O davni stupovi
od vijeka bijeni!
Vi kletim rukama
uresa lišeni!

Vi ćete ko Memnon
za koj' dan zamnjети;
Jer od Slave sunce
opeta zasvijeti.

17.

Gdje si, dušo moja?
Bogom posestrena!
Mila kano pjesma
iz davnih vremena.

Čuj, ja sam bez tebe,
bez tvog oka mila -
Kano sivi soko
bez desnoga krila.

18.

Pokri mi rukama
oči, mâ milena!
Da ne gledam prikor
tvrdooga vremena!

Riječju svojom slatkom
razgovori druga,
Da ne čuje kletvâ,
uzdisajâ, rugâ.

19.

Gledaj kolut sunca
na zapadu gdi je:
Jedna pola svijeti,
drugu gora krije.

Eto ti prilike
srca moga živa,
Gdje ga pola u slasti,
pola u tuzi pliva.

20.

Kad mišljenje moje
svijeta je već trudno,
Tvoju vadim sliku,
motreć je razbludno.

Razmniva tol' lijepu
dušu joj nadane,
Te joj žao kad treba
s njom da se rastane.

21.

Makar što gledao,
mislio šta godi,
Svak pogled i misao
opet k Njoj me vodi,

Te me primorava
sudit bez uklona,
Od čitavog svijeta
duša da je Ona.

22.

Vi - karanfil cvijeće -
usne čudokrasne;
Zubići od kojih
isti biser gasne:

Vi ste srca jadi,
vi i radost tiha,
Te s vas tuži junak
ko stravljena Psycha.

23.

Ona riječca ljupka
kano glas tambure;
Pogled koji rodi
srcu mile bure!

O gdje su ti hari?
gdje je čar tih dika?
U njih meni stoji
radost svakolika.

24.

Čuješ me, grlice,
što uza svog druga
Lakokrila liječeš
put toploga juga!

Kaži Njoj: "I on bi
došao s nama k tebi,
Da ga huda sreća
proganjala ne bi."

25.

Mirišuć najljepšim
cvijećem zavičaja,
Dijelite s', vjetrići,
put onoga raja!

Pa Joj se na čelo,
lišca svaki spusti,
Šapćuć: "Dolazimo
s njegovih željnih usi."

26.

Al ne slušaju me:
igrajuć bez brige
Nose cvijeće - lišće
Iz Vesnine knjige;

Tjeraju metulje
i drobne ptičice,
Cjelivajuć potok
i rumen-ružice.

27.

Pjevam svoju sreću
crnookim djevam,
Al ne slušaju,
što od srca pjevam.

Sestrimim ih, videć
slovenske obraze;
Al diveć se stranim
riječim, odilaze.

28.

Ja se tužim čreti,
al tu nij' slavulja:
Otrovna po travi
sama puzi guja.

Tužim u lug: i tu
svaka šuti ptica,
Odgovarajuć mi
sama kukavica.

29.

Oj ti kukavice,
pjevalice vaja!
Ti jedina vilo
padnutoga raja!

Puno j' slična tvojoj
moje majke zгода,
Koja u crno zavi
sa svog se poroda,

30.

Eno ti je gora,
jadna i nesretna,
Koja obrvama
vlada polja cvjetna.

Tamo je tuđinca
digo car paklenski,
Kažuć kud se stere
mili raj slovenski.

31.

Eto ti pred vraga
tuđin nica pane,
Te ko bogu njemu
klanjati se stane.

Pa se rastrkaše
kano gladna pseta
Čete mu, da mjesta
poharaju sveta.

32.

S oružjem uz vojne
leže žene mrtve;
Vrag pali dvorove,
vragu dužne žrtve.

Slušaj, brate, slušaj
kak zveče veruge,
U koje dječicu
kuju sa poruge!

33.

Ti plaču, ti krajna
slavska stražarnice,
Brojio si uzdahe,
Vidio suzice,

Kada se praštahu
s rajem djeca Slave,
Prisiljena da ga
bez grijeha ostave.

34.

Pod tvrdim se dubom
sruši cvjetna lipa;
Zemlju bije tuđeg
kopito paripa.

Ej zlatna Slobodo,
i vedra pravice!
Zašto vi od Slave
odvraćate lice?

35.

Ja se molih Ladi;
al dočula Vila,
Pa se s rascviljenim
srcem posestrila.

Oj ti Vilo, prosim:
ajde mi otale,
Da ne nosim, vajme!
dvaput srca žale.

36.

Stravljen Deljan Dafnu
slijeđaše da dvori,
Al u lovoriku
nebo ju pretvori.

Samo ljubav prosih
od najljepšeg stvora,
Al nebo mi nudi
vijenac od lovora.

37.

Čitav dan Slovenka
pjesme bi mi pjela,
A ja bih ih volio
nego spjev anđela.

Al sad s jedne cijenu
svaka pjesma gubi -
S jedne rajске pjesme
"Sadila sam, ljubi!"

38.

Drobna žutovoljka
žubori u lugu;
Ždrali složnim redom
putuju pram jugu.

Pram jugu, pram jugu
iznad triju rijeka
Uvijek mene zove
krasna jedna seka.

39.

Krasna rajсka seko,
ti Ljubice moja!
Zašto me ti zoveš,
mamiš bez pokoja?

Bog je odsudio,
pa među nas jadne
Tri metnuo gore
i tri rijeke hladne.

40.

Zato valja, tužan
da ja ovkraj stojim,
I vlastitom krvlju
svoje jade gojim.

Jer ja nisam ptica,
bih brijeg preletio,
Nit riba, bih vodu
preplivati smio,

41.

Cvate li u tebe
(kaž' mi, dušo draga!)
dragoljub, ljubica,
vratiželja blaga?

U mom perivoju
sve već Vesna mila
Čudotvornim prsti
cvijeće raspupila.

42.

Po mom perivoju
da ti j' pogledati,
Kako trator lista,
kako ruža cvati;

Kako po jablanih
zujec pčele lijeću
I zlatokrilaši
metulji po cvijeću.

43.

Oj Ljubica moja!
gdje si mi ti, gdje si?
Ajde, draga, gledat,
što moj vrtlič resi.

Gle pitome ruže
rumene ko zora...
Pozdrav' mi ju, sunce,
onkraj rijekâ, gorâ!

44.

Sava su i Drava
dvije rođene druge,
Koje se sastaju
nakon staze duge.

Bog je lijepo složio
dva stvorenja mlada,
Ali škoda te ih
svijet rastavlja sada.

45.

Krotka je Nje duša
kano golubova,
A Nje ime slatko
kano med cjelovâ.

Al šta mi to hasni
dobro najugodnije,
Kad nebo i zemlja
rastavlja me od Nje!

46.

Zdravo meni bio,
ti zeleni gaju!
Gdje slobodne danke
krotke vile traju:

Zastravljen, rascviljen
padam ti na krila,
Ne bi l' mi tvâ usta
rane ohladila.

47.

Cvjetokitna lipo!
tebe u svôj srdi
Niti Perun žarkom
strijelom ne nagrđi.

Oj, dozvol', u hladu
tvom da se zakloni
Putnik, što ga Perun
vazda strijelom goni.

48.

Ti mlađahna brezo,
djevo punokosa!
Sjajnim te biserom
kiti rana rosa.

Primi vruće jade,
djecu moga sarca.
Ljuljaj ih u zipci
hladna povjetarca.

49.

Aj vi tankostruki
visoki topoli!
Šaptajućim liščem
sliko srčne boli!

Aj tresite jače
plahe svoje vlase,
Da to tužno srce
zaboravi na se!

50.

Čujte, gajske vile,
drage mi nad svime
Vi drobne ptičice,
Bogom posestrime!

Zdrave i slobodne
sveđ od lovca bile,
Pa tu zašlu sestru
u kolo primile!

51.

Pijevče zatravljeni,
zlatokljuni kose,
Što ti se pjesmice
zelen-lugom nose!

Znam za jednu ljubu,
što je ljepša tvoje,
A za njom uzdiše
vazda srce moje.

52.

I ti hladne črete
pustinjače stavni,
Slađahni slaviću,
Vesne sinko slavni!

Samo jedan glasak
treba ti do žicâ,
Da te u raj uznese:
krasan glas "Ljubica".

53.

Ajdmo, pjesmo moja,
gore u Jeruzalim,
Da kip zavičaja
pred tobom razgalim!

Pa otud u rode
i vjekove pričaj,
Koli drag i krasan
naš je taj zavičaj.

54.

Modra se ravnina
pruža pram istoči,
Koj ne stižu kraja
nit sokolske oči;

Kanda hoće bozi
tim da te uvjere,
Da končinam slavskim
tuda ne ima mjere.

55.

A s ostalih strana
u poluokrugu
Pašu ga planine
od sjevera k jugu.

Isred njih se dižu
redom rasijano
Ko orijaške straže
gorski velikani.

56.

Gle tamo k sjeveru
Klek i Hum-mogila,
Gdje sa slavskim slovom
nesta slavskih vila.

Samo još glas pjeća
pjevice izdava,
Da i tim vladaše
njegda ustma Slava.

57.

A ondje na rubu
sjevernog prostora
Lašti se Vildunska
i Gradačka gora.

Vrag tu uguši Slavi
djecu u kolijevci,
Prije neg zapjevaše
slavskog jutra pijevci.

58.

Međ modrim sjeverom
i rujnim zapadom
Viri Golubinjak,
gora s bijelom bradom.

K njoj s gor južnih pada
pjev slatkih djevica,
Ko majke, kôj umre
ćerca jedinica.

59.

K zapadu Boč stoji
i slave Pagorja,
Sred zapadajućeg
sunca alem-morja:

Dva oltara, noći
gdje za dobe mrtve
Mat' priroda pali
Višnjem tajne žrtve.

60.

Do njega Rogaška,
s vijencem vrh tjemena,
Prema nebu pruža
silna si ramena,

Kanda hoće čelo
da mu ljubi jasno,
Što ju u pravijeku
stvari toli krasno.

61.

Od juga se dižu
Kalnik i Ivanska:
Bi reć tri kule,
tri mosta slavjanska.

Gle preko njih do dvije
rukuju se grane,
Da u bratskoj slozi
prava si obrane.

62.

U tome okviru
ko sag dragocjeni
Krasan zavičaja
kip je uhvaćeni -

Kip od zavičaja
kitna i ugodna:
Brda lozoslavna
polja žitoplodna.

63.

Gledaj oko sebe
u dole cvatuće:
Po njih rastresene
lijepe bijele kuće;

A po brdih crkve,
dvore sa gradići,
Ko gljive, u šumi
što ih vidiš nići.

64.

Jesi l' ikad ginuo
po žuđenom kraju,
Gdje pokoj i sloga
i ljubav vladaju?

Stresi ovdje prašak
s umornih nogu,
Pa se prostri nica
pojuć: Slava bogu!

65.

Slušaj, srce, slušaj
slađana imena,
Što blagim slovenskim
krstom su kršćena!

Slađahna i slađa,
od pjesni slavulja,
I krajine ljepše
od krilâ metulja.

66.

O vi Godomjerci,
Radoslavci slavni!
Vi ste glasno groblje
od vjekova davnih!

U tom groblju djedov
počivaju glave,
Vjencem ovjenčane
prezirane slave.

67.

Tu si gnijezdo gradi
orao vatrokrvi,
Ne hajuć što viču
kraljići i crvi.

Mrzeć niske plote
i pojuć sve jače
Krilima u visine
k suncu se primače.

68.

Leti nebom, leti,
orle domišljati!
Skupi rajskih zraka
i s neba se vrati;

Pa nad zavičajem
spusti vita krila,
Nek se tvom slobode
pjesmom braća mila.

69.

Čuješ li ti pjesme?
to nij' pjenje ševa,
Grlicâ, slavuljâ,
već slovenskih djevâ -

Djevâ, kojih lica
kano ruže sjaju -
Cvijetom kîm su cvale
prije grijeha u raju.

70.

Tko nij' slušao kako
Slovenka govori,
Ne zna kako rajski
anđeo s ljudma zbori

Tko nij' ljubio njenih
rumenih usana,
Ne zna što je šećer,
što l' nebeska mana.

71.

Tko nij' slušao njenih
pjesama ljubeznih,
Nij' ljubavi ćutio
razblude, boljezni.

Tko nje slušao nije
pjevat "svet-svet-sveta",
Ne zna, kâ ga raskoš
ćeka onkraj svijeta.

72.

Oj Slovenke krasne,
vi morske deklice!
Od kolijevke moje
krotke grličice!

Oj Slovenke, bogom
posestrime mile!
Bile vijek zelenim
našim gajem Vile!

73.

Vijek vam duša čista
i nevina bila!
Tuđa zmija srca
vam ne otrovila!

Ćuvao vas anđeo,
neba sinak prosti,
Sveđ vas natkrivajuć
štitom narodnosti!

74.

Mile Godomjerke!
mile Radoslavke!
Ljubezne i krasne
vi ste bjeloglavke.

Nu hman ste mi krasne
ko Vile od gorâ,
Jer u srcu mojem
već nesta prostora.

75.

Oj krasan si, krasan,
ti moj zavićaju!
Kakve u tebi, nigdje
ruže ne cvjetaju.

Ćini se da bog te
stvari, kraju ljubljen,
Da jadnu Slovincu
vrati raj izgubljen.

76.

Sve dalje i dalje
leže brda sama -
Kano lijepa modra
svilena marama,

Što se s povjetarcem
dugo igra, titra,
Po tom na tle pane
puštena od vitra.

77.

Tamo u tri turnja
stoji mlada mati,
A do nje šarenu
vidim zipku stati.

U njoj pojuć čedo
crnooko šika,
S kojeg bit će slava,
bit joj vječna dika.

78.

Širi krila, širi,
moj sokole bistri,
Pram Labi i Visli,
Dunaju i Nistri!

Žuri se ko pčela
zujeć oko trave,
Kitne pletuć vijence
za hramove Slave. -

79.

Žitom ograđena
zdesna Tiva stoji,
Hrabrih vitezova
silu što zadoji, -

Što nose ko trijesci
na konjma visokim
Poraz četam, koljuć
mačem ih širokim.

80.

Kod Mure razbiše
srca hrabrenoga -
Vrata, otpadnika
Slave, vjere, boga; -

Vraga, otpadnika,
koji kleti ište
Oskvrnut im postelj
i sveto ognjište.

81.

Kod Huma vukoše
vruća kola Slavi,
Rad šta ona na nje
po zvijezdu postavi.

A oni ih svojim
vođam prikopčaje,
Samo čast od rana
sebi pridržaje.

82.

Oj neharni svijete,
robe omamljeni!
Trikrati slovenskom
krvcom otkupljeni.

Od boga mi našo,
što ti ruke klete
Dižeš da pogrdiš
obraz Slave svete!

83.

Ah, hman ju bijete,
vi ruke proklete!
Svanut će Đurđev dan,
velik dan osvete.

Mati moja jadna
po krvavoj cesti
Junački će na vrh
gvozden križ donesti.

84.

Tad će se otvorit
nego žarom zlata,
Zlatno sunce sinut
i pred njena vrata.

Srušit će se svijeta
žrtvenik krvavi,
Dignut vječni hrami
i bogu i Slavi!

85.

Do Tive Tesalja
prostire se ravna -
Od hrabrih konjicâ
majka plodna, slavna.

Konjâ, što po zraku
pasuć glave nose,
I na trčni mejdan
hitri vjetar prose.

86.

Više glej zelenu
glavu diže brdo!
Tamo kan vladaše
pleme svoje tvrdo.

Otuda po svijetu
kunuć ukaz rasu -
Kano kletvu pakla,
danas još na glasu.

87.

Jao! taljige škriplju,
u njih uhvaćene
Ko sirote cvile
Duljebinke žene.

Eto tvrdi, divlji,
paki, neznabožni
Vozi se gospodar
Obarin uzmožni.

88.

A gle iza njega
žedno ljudske krvi
Pleme od Harpijâ
pritisnu, privrvi.

Kao strijele otrovne
svijetom se rasprši,
Da od slave drijevo
narodom raskrši.

89.

Evo (grozna vaja!)
drugo jato srđi,
Ko'e na iskušanje
posla udes tvrđi.

Al se slavno izni
Slava iz te vatre;
Jer nje srca porod
sve ih listom satire.

90.

Što se žari s dal'ka?
nij' l' to zrak sunašca?
Nij' još ta žar-ptica
đigla se iz gnjezdašca.

Turci, braćo, Turci
sa srdpom se kletom
Digoše ko pakô
nad nesložnim svijetom.

91.

Kud vrve, iza njih
otvara se groblje,
A ispred njih cvileć
trta jedno roblje.

Pohrani stoje
gradovi i polja,
A nad njimi mućeć
caruje nevolja.

92.

Eno za lisicu
hitru otjerati,
Blago krotko janje
s vukom se pobrati.

Polja procvatiše
opet kitnim žitom,
Netlačena više
poganskim kopitom.

93.

Ali krsti vuka
a vuk će u goru;
Pa on opet doć će
gladniji tvom toru.

Kumi ga i brati,
a on od obijesti
Kletnik će iskreno
srce ti izjesti.

94.

Čuj jauk staraca,
plać žena, dječice!
Jesu l' uskrsnuli
Obri iz grobnice?

Tjera l' Mongol čeljad
kandžijom u bitku?
Vadi l' opet Turčin
demeskinju britku?

95.

O gora Obarâ,
Turak i Mongolâ
Diže se vragova
čopor-četa hola.

Da, braćo! pitomče
tuđega prijekora, _
Zmaj šestoglav opet
čeljusti otvora.

96.

O moja jadna mati!
Eto zmiije klete,
Kuju su grijale
tvoje grudi svete.

Ti si ju svom krvcom
ko bušac hranila,
A sad od nedraga
hodi do nemila!

97.

Čujte trublju slave:
na vrance, na vrance!
Da skršimo klete
naših ruku lance!

Ajd stlačimo u prah
vragov čete prike,
Dižuć svetoj Slavi
vječne žrtvenike.

98.

Al primir' se, brižno
ti moje srdašce!
Još nije ugaslo
na nebu sunašce.

Zginut će taj čopor
ko kip grozna sankâ
Od blagog svanutka
lući - bijela dankâ.

99.

Golube, polube,
ljubezniva ptice!
Kako je bez tvoje
Tebi golubice? -

Nemoj pitat, brajko,
kako j' srcu momu,
Lako možeš čitat
to isto u svomu.

100.

Kud gođer hodio
putem ili stazom,
Svuda se sastajem
s Tvojim ja obrazom.

Tako on svedž stoji
u mojim mislima
Ko žuđeno zdravlje
onom koj ga nima.

101.

Gledao ja podvečer
kroz tanke prozore -
U zelen-prodole
il na modre gore, -

Slušajuć slavulje,
gdje uz drage poju:
"Oh i Ti pjevaše"
- vapim - "dragu svoju".

102.

Kad se šećem dolom,
gdje potok romoni,
Jug se cvijećem titra
i metulje goni:

Tad se sjetim tužan
gorko uzdišući:
"I mi se igrasmo
igre: cjelov vrući".

103.

Kad na krovu gledam
bjelane golube,
Gdje se krilma grle,
očice si ljube:

Čini mi se kanda
iz srca mi glasi:
"Tako i Ti ljubljaše,
al su prošli časi."

104.

U vrtu je ruža
ljubljenja od dana,
Stidna ko djevojka
prvom cjelivana.

Oj ružo, oj ružo,
prvi Vesne dare!
Ti cvatiš, a moju
možda grob već tare.

105.

Oj vi gusti luzi,
i visoke gore!
Dignite vi svoje
zelen zastore!

Da se nepokojna
duša osvjedoči,
Gdje su slatka usta
i one crne oči.

106.

Mrklim nebom lijeću
munje i grom ljuti; -
A moju mi dušu
tužna misao muti.

Hoće l' se razvedrit
skoro svod nebeski?
Hoće l' se raspršit
magle, grom i trijeski?

107.

Ogrnula si se
u plašt maglom tamnom,
Nemoj, južna goro,
šaliti se sa mnom.

Proučih nebesa,
te znadem doista,
Da i za maglami
ima neba čista.

108.

Ljuti jastreb može
raspršit golube;
Al ne može činit,
da se već ne ljube.

Ej zaludu svijet nas
rastavi, rastuži:
Što bog višnji složi,
vijek se ne razdruži.

109.

Prigrlih od svijeta
krase svekolike,
Da ishitrim pravi
kip Tvoje prilike.

Nu kad Tebe gledam
u oči, od stida
Iz ruku mi pada
djelo Pijeridâ.

110.

Da mi je namočit
kist u lice zore,
Il u oči sunca,
il u zvijezdâ more;

I da taj odjenem
kip koprenom duge,
Jošte Ti po tijelu
ne bi bilo druge.

111.

Da mi je skupit miris
ruže i dragoljuba,
Pa stopit u jedno
s krotkošću goluba;

Tim življem nadahnut
Tvoga tijela dike:
Još Ti duši ne bih
imao prilike.

112.

Nu Višnji će dati,
što ištem, ljubljena,
Kad jednom smrt - bijela
prigrli me - žena.

Da, onkraj ću Tebi
nać priliku pravu
Na čelu anđelâ
pojućih joj slavu.

113.

Eto đulabije,
jabuke crvene!
Od njih Ti sagradih
ponude kićene:

Primi od milosti,
dušo, dar u pjesmi
Od onoga koj' Ti
prstena dat ne smi.

114.

Zašto zvijezda blista?
zašto cvijet miriše?
Zašto slavulj poje,
i pojuć uzdiše?

Tko mi to razriješi,
taj hoće i znati
Zašto ne prestajem
pojuć uzdisati.

115.

Slušao, ne slušao
slavulja grm gusti,
U vilinski način
slaže drobne usti:

Tako ni ja slave
ne tražim, ne cijenim,
Što propijevam danke
duhom uznesenim.

116.

Prsa moja puna
od ljubezne sile
Na usta mi meću
pjesme tužnomile, -

Da mi samo čuje
cvijel tužna srdašca
Ona koju ljubim
do sljednjeg uzdašca.

117.

Što si mi razriješit
srce i usnice
S neba došla, Lade
ćerce mjezimice!

Slušaj sad pjevaoca
od domaće grane,
Što j' daleko prognan
u dubrave strane.

118.

Tako amaneta
majke drage toli!
I križa pred kojim
i Ti i ja molih!

I dobe, s djetinjstvom
što Te rastavila:
"Ja te ljubim, ljubim,
ljubim, djevo mila!"

119.

Tako crnih očiju,
i crne ti kose!
Tako svih cjelova
što dušu uznose!

Tako ti pokoja
u ljubavi krilâ:
"Ja te ljubim, ljubim,
ljubim, ljubo mila!"

120.

Tako od sastanka
omamna veselja!
Tako od rastanka
nepokojnih želja!

Tako ti ljubavi
gorkih, slatkih strila:
"Ja te ljubim, ljubim,
ljubim, dušo mila!"

121.

Tako višnjeg boga,
koj' nam duše združâ!
I lukava svijeta,
koj' nam pelin pruža!

Tako sastaništa
onkraj svijeta prijeka:
"Ja te ljubim, ljubim, ljubim,
ljubim u vijek vijeka!"

122.

A sad pođ'te u svijet
koj vas je dozivao;
Ja sam suzom kupao,
srcem vas sagrivao!

Kaž'te, ako Vaše
ugađa mu lice:
"Nas je porodila
ljepost od Ljubice".

123.

Ajte, djeco moja,
širom bijela svijeta,
Kano drobne pčele
od cvijeta do cvijeta;

Pa gdje god vidite
branit Slave dobro,
Svakom nazivajte:
"Božja pomoć, pobro!"

124.

Nu kako se pčele
vraćaju košnici,
I vi se vraćajte
s tom riječcom k Ljubici:

"Lijepo je u svijetu
na ljudskom vidilu,
Ali je najljepše
na majčinu krilu".

III

(1838 i 1839)

*Juž sie jesien konczy,
liscie z drzewa leci: -
gdzie sie dwoje kocha,
niepotrzebny trzeci. -*

Krakowiak

1.

U zemlji slovinskoj
grad se vidi jedan,
Kano grad od pčelâ
krasan i uredan.

U tom gradu stoji
moja duša sada,
Dršćuć ko na drvu
list kîm vjetar vlada.

2.

Oj grade, oj grade,
hrano mojih željâ,
Što po carstvu svome
krstio te Lelja!

Zašto sada mene
s milom ti rastavi,
Te tužim ko golub
samcat u dubravi?

3.

Oj grade, kolik si
zvjezdnom nebu sličan,
Gdje ti blistaš od sto
ljepoticâ dičan!

Pa zar ne dospijeva
taj ures tvôj slavi,
Te ti meni ote
i sunce ljubavi?

4.

Slatko žutovoljka
žubori u čreti,
Bi reko, Nje diku
svu će proizrijeti.

Dična ti je, dična;
al sve već i veće
Dršćuć sluti srce:
"Vijek tvoja bit neće!"

5.

Još me nij' sa sankom
zora rastavila,
Pade mi na prozor
ptica bjelokrila.

Pade i zapjeva
pjesmu tužnu toli,
Te me još i danas
od nje srce boli.

6.

Urani, urani,
jadni moj junače!
Sunce se već rađa
i na prozor skače.

Urani i zabi
na te svoje vaje,
Jer tvoja se ljuba
za drugog udaje.

7.

Već se crkvi sprema
od svatova kita,
Gdje pop snahu čeka
i ovako pita:

"Hoćeš li ga ljubiti
i danju i noću?"
Tvoja ljuba plače,
ali kaže: " H o ć u ! "

8.

Oj ptice, oj ptice,
crna zlokobnice!
Koja te donijela
bijeda mi pred lice?

Ah pocrnjela ti
snježnobijela krila,
Što si mi ti jedno
srce probit smila!

9.

Jesen se naklanja,
lišće s granâ lijeće; -
Gdje se dvoje ljubi,
nij' potrebno treće.

Ah, moj listopade,
dal'ko se odstranio!
Jer si mi najljepši
ljeta cvijet stamano.

10.

Nesretna je ptica,
koju bura shvati,
Sred mora odnese,
te ne ima gdje stati.

A kamo je ono
srce nesretnije,
Što na srcu kuca
u kom vjere nije!

11.

Znadeš li kako si
šaptala bez broja
Usta mi ljubeći:
"Uvijek... uvijek tvoja!"

Bog je čuo prisegu,
pa pedepša sada:
Ti si pogriješila,
a strijelj na me pada.

12.

Tvoja usta su mi
obricala radost,
A sad tužno krasna
prolazi mi mladost.

Ti si me turila
iz neba razbludâ -
Na zemlju već stranu,
te sad ne znam kuda.

13.

Kad suza dozrije,
padne ko jabuka...
A zašto ja plačem,
ženo bjeloruka?

Po rajju sam šetao
dok sam bio s tobom,
A sad bih se mijenjao
i s najgorim robom.

14.

Meke ko jastuci,
bijeke pahuljice -
To nje lijepe bijele
ne b'jahu ručice:

Već Vila ogrli
svoga prijatelja,
Te ga sad vijek nosi
za njom travna želja.

15.

Ti slatki glasovi
ko pjesme anđela -
Ne b'jahu, ne, riječi
Njena grla bijela:

Već b'jahu čarobna
rajske ptice pjenja,
Koja mi proleti
vrh staze življenja.

16.

Luči vedre, tople
ko dvije ljetne noći,
To nikad ne b'jahu
Njene crne oči!

Već to b'jahu, brate,
dvije nebeske svijeće,
Koje rasvijetliše
praznost moje sreće.

17.

Ona sladost ljupka
kano miris južni,
Ne b'jaše Nje ustî
cjelov dušodružni:

Već bijahu do tri
kapi rajskog meda,
Da sad bolje ćutim
gorkost zemskih bijeda.

18.

Zvijezda koja pane
s neba visokoga,
Vijek ne može naći
natrag puta svoga.

Lijepo je u nebu,
i ja jednom tu bih,
Al ne mrem pogodit
na put koj izgubih.

19.

Nekoć mi trpaše
ljubav na put sreće
Ruže i ljubice
i sve ljepše cvijeće.

A sad na Golgotu
krst mi veli nesti,
Suzam stazu rosti,
trn u vijenac plesti.

20.

Opoji mi trudno
srce san ugodan,
Te vidjeh sred mora
otok divnorodan;

Oko njega stahu
stijene od koralâ,
Gdje se sunce igra
kano sred zrcala.

21.

Taj je otok labud
što po moru pliva;
Taj je otok mjesec
što iz mora siva;

Taj je otok kruna,
što nikog ne tišti,
S koje sto kamena
i sto zvijezda blišti.

22.

Kano svilen šator
crna Arapina
Nad otokom tim se
rastire vedrina.

Kao da ovo čuva
mezimče prirode
Njišuć u kolijevci
mora bez pogode.

23.

Najljepšimi dari
iskiti ga mati:
Tu žuta naranča,
lijer i ruža cvati,

Tu jug u kolijevci
od cvijeća se ljulja
Pjesmom od golubâ,
pjesmom od slavulja.

24.

Taj otok pučini
morskoj toli omili,
Te vijek zatravljen
oko njega cvili.

I brižno od njega
sve otklanja bure,
Noseć mu ponude -
šarene ljuštore.

25.

Tu stoji med cvijećem
stanak od mramore,
Kog mâ duša voli
od najsajjnog dvora.

Tu dolazi često
ko k studencu roblje:
Tu j' moje ljubavi
kolijevka i groblje.

26.

Kad oko ponoći
svijet se već utruđi,
Svak se dragi mrtvac
makne i probudi.

Uskrsne tvâ prva
riječca od ljubavi,
I šapćuć po groblju
sa snom se rastavi.

27.

San među s očiju
razgovori tisi;
Probuđeni prše
med lišće uzidisi;

A ljupkih cjelova
družbica vesela
Sjeda na cvijet ruže
u prilici pčelâ.

28.

I ljubezni sancu
dižu se iz groba,
Stvarajuć si tijela
od lijepih spodoba:

Stiču modra krila,
na njih zlatne pruge,
Pršeć po cvijetnjaku,
tražeć svoje druge.

29.

Tim se i suze prenu -
radosti dječica -
Iz zraka se liju
ružicama na lica.

Najmučniji j' uskrš
vjeri tvojoj jadnoj...
Ona stenjuć puze
po zemljici hladnoj.

30.

A kad sve se prene,
mio žamor nastane
No kad za dvije duše
dan ljubavi svane.

Da ti j' slušat kako
to razbludno traje,
Mnio bi da si došo
u vilinske raje.

31.

Kolikokrat Njeno
ime bude zvano!
A na divan njemu
moje odazvano.

Tako tajni šapat
sve slijedi riječ po riječ,
Stravljeno si služec,
ljubežno se dvoreć.

32.

I ti razgovori
tolik čas se čuju,
Dok nestane noćnih
pjesama slavuju.

Kako svanu jutrom
pjesme golubove:
Sve umukne, i opet
padne u grobove.

33.

Raspjevao si se
stravljen slavulj veće,
Tihom noćcom tjeran
od boli ljubeće.

Sad se ti rasplači,
ostavljen golube,
Usnama rastuži
što se već ne ljube.

34.

Kad si se rasplako,
rastužio u jadu,
Tada nebom krila
prostri pram zapadu,

Gdje na tuđem spava
golubica krilu;
Srni, kloni, pani,
razmini u cvilu!

35.

Tamo gdje jug diže
krila, beskonačne
S neba motre zvijezde
očma modrozračne,

Tamo stoji polje,
na polju brežuljak,
Na brežuljku lipa,
na lipi slavuljak.

36.

Tu vi, kad se pjesnik
sa svijetom oprosti,
Položite u grob
njegve trudne kosti.

Nek sluša slavulja,
lišća zbor šapćući
I glas žetelicâ,
kad prolaze kući.

37.

Kad ste sahranili
kosti ispod trave,
Ne meć'te mu na grob
zlatan vijenac slave;

Jer tko je iz čaše
od ljubavi pio,
Već je za života
pod vijencem hodio.

38.

Već vi na hum grobni
ploču zavalite,
A na ploču riječi
ove postavite.

"Pjesnik, rajske ptice
čujuć pjevanje milo,
Nij' ni osjetio
teško ljetâ krilo".

39.

Glasi pjesni mojih,
u tužnoj prilici
Od ljubavne sreće
vjerni nadgrobni!

Ruka mâ s tim riječma
na grob vas prostijera:
Ostavi nas sreća,
al nam osta vjera.

40.

O ti crni prami,
koji mi njekoć milo
Vruć obraz hladiše
ko vjetrića krilo:

Sad ih tek poznavam,
da su guje ljute,
Sve u rascviljeno
srce zagriznute.

41.

Ustiju riječi što ih
duša poslušaje,
Bi reć da ju isti
anđeo u raj zvaše:

Ah koliko sada
strašno mi se čine,
Ko trublja od suda,
il trijesak s visine.

42.

I očiju Njenih
pogledi - te strile!
Što su mi srdašće,
dušu zarobile:

Ah da sad slobodno
puste ta dva roba,
Te ja ne bih vuko
verig ća da groba!

43.

Usta su Joj puna
božanskoga smijeha,
Oči vedre, jasne,
čiste i bez grijeha.

Moje usti nijeme,
oči roneć suze;
Jer što mi da nebo,
to mi zemlja uze,

44.

Čuješ, moj prstene!
rajska ptico moja!
Tebe žude, ištu
želje moje bez broja.

Ah, vrati se, vrati,
u raj nam otpri,
A u raj u mjesto
za nas je - do smrti.

45.

Meni j' ko u staklu
zatvorenoj ribi,
Il metulju, dječak
što ga iglom pribi.

Riba i metulj krilma
trepću bez umora,
Al ne mogu prijeći
uskoga prostora.

46.

Oj mog srca ptico,
oj moja ljubavi,
Zašto ti se opet
kod mene ujavi?

Istina, još ima
u prsiju mjesta.
Al si zaman došla,
jer hrane već nesta.

47.

Ajd na one kraje
gdje ti je stajala
Zipka, a uz zipku
sestrica pjevala;

Gdje su ti "tri žene"
prorekle nekada
Baš radosti malo,
ali puno jada.

48.

Evo, znam, tu moja
rodila se sreća,
I streptala krilma
ko leptir proljeća.

Da, ovo je mjesto,
gdje ju ja ostavih,
Gdje u kolo smjelo
uhvatih se Slavi.

49.

Evo zrak što mi je
kolijevku natkrivo,
Vjetrić što se s njime
natjecao živo;

Evo lipe gdje sam
čito Omera za dne,
Ili Vile slušao
do hore zapadne.

50.

Ovdje je gaj gdje te
Lada prigrčila;
Gdje si se u kolo
uhvatio Vila.

Ovdje je i dolina,
ovdje i studenac,
Gdje na glavu draga
metnula mi vijenac.

51.

Evo gaj, u kolo
gdje se hvata vilâ,
I studenac, Lada
gdje me zagrlila.

A dušu mi rajskim
željam nadahnula,
U ruke podala
tamburu Tibula.

52.

Slušaj po dolini
pjesme milovanja,
I slavuljâ žubor,
što srcem ozvanja.

Ne ozvanja više
glas Vilâ slovinskih
Niti slatki žubor
pticâ žeravinskih.

53.

Želja te je vukla
amo neprestance,
Gdje mladost spletala
od cvijeća ti lance.

Al ih ti rastrže,
te sad tražiš radost,
Otkle ti ju progna
nepokojna mladost.

54.

U dalekoj stranoj
zemlji stoje sade
Sreća, pokoj, radost
i sve tvoje nade:

Tu ti zarobljeno
srce je ubogo,
Kukavice jadna!
Višnji ti pomogo!

55.

Bolji j' jedan danak
radosti proljetne
Nego sto godinâ
od dobe bescvjetne.

I meni dadoše
taj dan dvije usnice,
Al me sada stoji
teške godinice.

56.

Kad me njeđa mati
u zipku dijevala,
Prekrstiv me svagda
suze si lijevala.

O sada razumim
skrb i suzna lica:
Ništa sretna ne ču
od mojih Rođenica.

57.

Dok me sprovađahu
svud molitve tvoje,
Slobodne i mirne
bjahu prsi moje;

A sada, zelena
čim te trava krije,
Hiljada strelica
moje srce bije.

58.

Da ti mogu opet
na krilu počivat,
Piti dah od usta
i o raju snivat!

Ah da je to meni,
znala bi dušica
Gdje izvire žednim
voda zabitnica.

59.

Prstene prodani,
vijenče moj zeleni!
Tko će opet vratit
tvoju ruku meni?

Svijet što mi ju ote
prot volji odzgora,
Opet jednom vratit
mora ju te mora.

60.

Brodar ide na sve
četir strane svijeta,
Al ga vjetar kući
odnese opeta.

Gdje si ti, moj vjetre,
čekan od dne do dne?
Te bi me vratio
na obale rodne?

61.

Koliko na tebi
Savo brodâ ima!
Kol'ko te prepliva
Košut s jelenima!

I ptica i ribâ,
i ljudi prebrodi!
Samo jedan na tebi
broda ne nahodi.

62.

Viđam vas opeta,
zdravo mi sveđ bili,
Vi krajevi meni
i ljubavi mili!

Oj zdravo mi bio,
ti rajski svijete moj,
Gdje mi sunce izišlo
i zašlo u pokoj.

63.

Evo soba gdje mi
kano zvijezda tajna
Rasvijetila dušu
Nje ljepota sjajna.

Evo vrata i prag,
gdje mi kob uzroči,
Da se sastadoše
dvoje blaženih oči.

64.

Evo ti je potok,
gdje još vidjeh lani,
Rajskom svôm ljepotom
gdje sve kolo zani.

Evo je i prozor,
gdje zoru čekaše,
I na "Dobro jutro"
"Bog daj" mi vraćaše.

65.

Eno zelen travnik
gdje u bujnoj travi
Braše cvijeće, pletuć
vijenac mojoj glavi.

Eno prodol, za nju
gdje kupih jagode,
Vrelo, gdje rukama
zacrpi mi vode.

66.

Zelene gorice,
gdje su vaše Vile,
Što su negda ovdje
pojuć žito plile?

Ah ošle su, ošle
za tragovi sestre,
Jer sad drač i kukolj
polja, livade stre!

67.

Jeko starog grada,
gospodarko draga!
Zašto ne prelaziš
već visoka praga?

Minuše vremena,
ne ima krasne mome:
Zato ostavljena
mučiš mramorkome.

68.

O gdje si mi, mila,
mila ko mio sanak?
Sunce se već smira,
ostavlja me danak.

Tebe ne ima: ja sam
ko metulj sred travnja,
Što još cvijeće traži
ocvalo odavnja.

69.

Krasan si moj kraju,
sva su mjesta ista;
Al od cvijeta sreće
nij' već nijednog lista.

Samcat po njih šecem
s tugami bez broja,
Ko po groblju djece
Slava mati moja.

70.

Ko ptica pitoma,
od djeve prognana,
K njoj se opet vraća,
gdje ju čeka hrana: -

Tako i Tvoj obraz,
iz prsi istjeran,
Vraća se na staro
mjesto opet, vjeran.

71.

Gle sa Velebita,
Vitoša, Triglava
Gromoglasnom trubljom
pozivlje te Slava.

Što su otkupili
djedi krvcom teškom,
Sad ti brani s dušom
hrabrom i viteškom.

72.

Ko riba na mjestu
ja se istom krećem;
Ona me uhvati
i sad veže cvijećem.

Istina, ja vidim
još slobodu onu,
Al da ju prigrlim,
već mi ruka klonu.

73.

Ti si, o junače,
svijetu i svom rodu
Teškom krvcom kupio
slavu i slobodu.

Al te svijet prevari
za slobodu, slavu,
Metnuvši ti vijenac
od trnja na glavu.

74.

Pram istoči rijekom
teška krv se lije,
Suprot tri svijeta
naš se junak bije, -

Bije, tuče, davi
aždaju triglavu,
Da spasi slobodu
i vjeru i slavu.

75.

Dok si moja bila,
donosih ti na god
K dobru jutru cjelov
i niz slatkih jagod.

Danas, kad te meni
već hudi svijet uze,
Donosim ti kitu,
na kiti tri suze.

76.

Prva suza kaže:
"Ljubih te nekada!"
Druga suza vapi:
"Ljubim te i sada!"

Treća suza u ta
prisiže ti slova:
"Ljubit ću te, dušo,
u vijeke vjekova."

77.

Tužan ti je oblak,
kog večer pozlati,
Nu opet domala
u crno obrati.

A kam' su tužnije
one oči jadne
Kojima navijeke
sunašce zapadne.

78.

Kada sjedim pokraj
svilena divana,
Gdje Ona sjeđaše
za vedrijih dana;

I kad na to mjesto
pogledam očima,
Moram da uspredem
jer tu Nje već nima.

79.

Kad gledam u kamin
titrajuće plame,
Što ti nekad čarno
opsijevala prame:

Morem te zavapim:
"Zašto Nje nij' odi,
Ta tu se prostora
toliko nahodi!"

80.

Za zelen-goricu
lete do dvije vrane,
Moje srce žežu
do dvije gorke rane.

Prva: što tol' krasnu
Ti ju, bože, sazda;
Druga: što ta krasnost
pusti me na vazda.

81.

Domovino moja,
puna sjajnih zraka!
Majko sokolova,
majko od junaka!

Uvijek sokolove
sinke vidla zdrave!
Nad tobom izašle
zvijezde pune slave!

82.

Koliko, koliko,
sveta majko moja!
Ti od tuđinaca
trpiš zla bez broja?

Kano ranjen junak,
nad kim lijeću vrane,
Čekajuć dok jadan
bolju ne izdane.

83.

Kol'ko od nevrijednih
sinov, jadna mati,
- Jadi ih ubili! -
tuge ti propati!

Što s' u tuđe krilo
kleti odmetali,
Vrativši se svetu
grud ti probijali.

84.

Kol'ko od nevrijednih
sinov, jadna mati,
Ti ranâ ne primi,
tuge ne propati!

Što se u tuđinsko
krilo nametnuše,
Gradeć ti nevolje
rascviljene duše.

85.

Nu osta ti vjera,
zvijezda posred noći:
Ta će tebi svijetiti
kuda god ćeš poći;

Ta će tebe spremat,
tješiti i slobodit,
Opet tebe k slavi
i slobodi vodit.

86.

Al ti osta stalna,
divna, čista žena,
Od vjekova u prah
vijek neoborena:

Kano križ gvozdeni
na visokoj gori,
Koga sjever bije,
nu vijek ne obori.

87.

Zdrava bila, ti ćeš
ljepše vidit dane,
Osvetit će se obraz,
zamladit se rane;

Tebi će se klanjat
kule i mečiti:
Što je tvoje bilo,
tvoje će opet biti.

88.

Prosti, da te zovu
usta ljubogrešna,
O ti mojih dana
zvjezdice utješna!

Prosti, da na tvoga
hrama prag ti mećem
Vijenac urešeni
zelenju i cvijećem.

89.

Kol'ko godin, rijeko,
na tvom brijegu stojim,
Prošle vijeke gledam,
naše jade brojim.

Mnogo krasnih dara
došlo već od boga,
Al za moju ljubu
sam vijenac od gloga.

90.

Put je tvoj još dalek,
glibava je staza,
Krv ti curi s nogu,
znoj kaplje s obraza.

Tu se ti počini
i muke odmori,
Da te smrt ne stigne
u zelenoj gori.

91.

Gleđ'te, moja braćo,
kako mileno je!
Kako mirno spava
rajsko čedo moje!

Nemojte ga buditi,
niti okom krenuti;
Doć će Đurđev danak:
samo će se prenut.

92.

Brzo sakupite,
(doba je već kratka),
Pred putnicu djen'te
cvijeća, voća slatka.

Te će imat čim se
ukrijepit, zabavit,
I prenuvši svoje
tuge zaboravit.

93.

Zlatom i skrletom
tvoji vrazi sjaju,
Čim ti ostavljena
u uboštvu, vaju.

Nu ne budi moja
sveta mati tužna!
Međer si uboga,
pa i nikom dužna.

94.

Vrh glave ti soji
vijenac lipnog cvijeta.
A ruke u krilu
čiste ko djeteta;

A tvojim vragom sjajna
kruna je vrh glave,
Nu od tvojih rana
i ruke krvave.

95.

Nu tko može božju
okrenut odluku?
Sreća će pristupit,
prihvatit ti ruku,

U visoke hrame
odvest te, nevjesto,
Gdje ti je od boga
odlučeno mjesto.

96.

Visoke planine
svoje, srebra pune,
Meću ti na glavu
orijaške krune.

Dunaj, Drava, Sava
nosi pas od zlata,
Troje more miraz
bisera i zlata.

97.

A kakov će poklon
sinak tvoj donesti
Dostojan najmlađoj
od Slave nevjesti?

Samo jednu riječcu
malenu i kratku,
Nu kao od spasenja,
slovo - rajskoslatku.

98.

Već ju j' zabilježio
na prvi list ljeta
Cjelovom upisao
sred ružina cvijeta;

S večera njom krila
jugu nadahnuo,
I sred tajne noći
zvijezdama prišapnuo.

99.

Ah ne smi je kazat
sad još sinak tebi,
Ali su ju čuli
anđeli na nebi.

Doć će Đurđev danak,
nebo će se otvorit,
Zlatnimi trubljami
riječ s neba proorit.

100.

Što će onda kruna
svijet ponudit tebi,
Ti nećeš neg lipov
vijenac uzet sebi;

Posljednji raskršit
svijetu mač krvavi,
Vladat čovječanstvom
u miru i slavi.

101.

Nosi, Vilo moja
na svom tankom krilu
Moj slovenski pozdrav
na slovensku Zilu;

Gdje pod cvjetnom lipom
plešu momci krasni
I djevojke čiste
kano mjesec jasni.

102.

Silena tu bura
od sjevera puše,
Da se Zvon i Dobrač
i tresu i ruše.

Rijeke uspredaju,
al, ko mati prava,
Ipak ne ostavlja
svoju djecu Slava.

103.

Tu ćeš naći do dvije
šipke kolijevčice,
U ko'e proricaše
dobro Rođenice.

Tu dva sinka Slava
poljubi u čelo, -
Tu i ti dva vijenca
ostavi veselo.

104.

Dalje pram zapadu
u mirnom zavjeću
Stoji narod veseo
ko dijete u cvijeću.

Slabo ih kraj hrani,
al ko ptice nebom
Veselo rashode
svijetom se za hljebom.

105.

I tu kitu blagoj
čeljadi ostavi,
A majku mi Slavu
tim slovom pozdravi:

"U tih hridih ne imaš
ni srebra ni zlata,
Al si tu, carice!
na srcih bogata."

106.

Tam niže k istoku,
riječu groma punom
Gdje pravjeki Triglav
govori s Perunom, -

Ti napiši zlatnim
perom nasred stijene:
"Vječna slava pijevcu
Ilirije oživljene!"

107.

Tu leži raj jedan
pod strehom Triglava,
Kog drži ko dijete
u naručju Sava,

I čim ga kao mati
milo gleda i ljulja,
Zabavlja ga pjenjem
vilâ i slavuljâ.

108.

Usred toga raja
naći ćeš nje zrcalo,
Cvijećem ohvaćeno -
nać jezero malo:

Kod jezera toga
duše golubinje
Dvije Slovenke divne,
Vile jezerkinje.

109.

Kad na Đurđev danak
na vodu urane,
Te od zapada vjetrić
na jezero dahne:

Metni na talase
južnih strana cvijeće,
Koje tu ne rodi
onda još proljeće.

110.

Talasi će od njegov
vijence, kite sviti,
A na brijeg skaćući
tihan šapat iti:

"Evo, seko, uzdar
od vašega druga,
Što stoji daleko
na krajini juga."

111.

Slavan si, Triglave,
care groma i trijeska!
Na glavi tri krune
od divnog ti blijeska:

Kruna sunčanog zlata,
kruna srebra snježnog,
I dar Vila - kruna
od nevena nježnog.

112.

Slavan si ti s toga
i s tvoje kćerce Save,
Al si kamo slavniji
s krasnih kćeri Slave, -

Kćeri, što se šeću
po zelen-dolinah,
Kan ovce pod okom
stara čobanina.

113.

Krasna je Gorenka
kad kućom upravlja;
Krasna, u kolijevci
kad čedo uspavlja;

Krasna je kraj vatre
i kraj kolovrata,
Krasnija i draža
od srebra i zlata.

114.

Krasna je Gorenka
na stanu planinskom
Gorske vile pjesmom
kad budi slovinskom;

Krasna, kad na polju
ljeti srpom vlada,
Il pojuć kad rani
na vodicu mlada.

115.

Krasna je Gorenka
kad se raju kreće,
Krasna, u bjelini
u crkvu kad šeće;

Krasna, kada šuti,
il šapće ili zbori:
Ko anđeo u nebu,
ko vila u gori.

116.

Čije god, Gorenke,
oko vas vidilo,
Njemu se deveto
nebo otvorilo:

I ja kad pomislim
na čas tol'kih dikâ,
Srce mi uzigra
kano trepetljika.

117.

Idi, čedo duše,
pjesmo tankokrila!
Dalje gdje na nebu
sjaje zvijezda mila.

Pod tom zvijezdom stoji
grom mladog pastira,
A na grobu trune
ostavljena lira.

118.

Na grob metni vijenac
od cvijeća lipova,
Na svaki napiši
list evo ta slova:

"Tko se i jedan danak
čist borio za Slavu,
Tomu neće nikad
minut vijenac glavu."

119.

A taj vijenac nesi
na grob širok lakat,
Gdje ćeš nać u dolu
slavsku Vilu plakat.

Jer tu leže kosti
silnoga orline,
Što j' zakrilio letom
sve slavске krajine.

120.

Žarko dan svanjiva,
krvcom trava rosi,
Grom topova nebom,
zemljom se pronosi.

Eto, braćo, ide
kći nebeskog roda,
Vraćajuć se s neba
na zemlju - sloboda.

121.

Zlatnim mačem misli
duh skrši veruge,
Te dopre slobodan
i u naše luge.

Ko što pčela iza sna
glas probudi Vesne:
I u naših luzih
svaki um uskresne.

122.

Veselo izlete
na dvor ko metulji
I udare glasom
slatkim ko slavulji.

I doli i gore
zamnješe od veselja,
I srca i duše
stravi divna želja.

123.

Nada sve se uzdignu
s krilima velikanskim
Pod nebo naš oro
s klikom proročanskim.

Al domalo opet
studen sjever dunu,
Te rasprši pticâ
slutnju slasti punu.

124.

Kano pokoljenje
grešno Izraila
Do dušice pustoš
istrijebi nemila:

Tako mu izumroše
il dušom il tijelom
Druzi, nadajuć se
željno danku bijelom.

125

Samo ti preosta,
drugog vijeka dube!
Ti moj Mioville,
bijeli naš golube!

Te ko Aron gledaš
sad tvoj narod smjeli,
Gdje pustoš ostaviv
u Kanaan se dijeli.

126.

Kano ptica, gnijezdo
koj zavio snijeg ljuti,
Pokraj gnijezda sjedeć
rascviljena šuti:

Tako i ginu prorok,
pjesnik uzajmnosti,
Dok mu u grob ne panu
i nada i kosti.

127.

Al opet ukloni
jug na nebu bure,
Zaigraše srca
ko žice tambure.

Na nebu slovinskom
sto zvijezdâ zablista,
Sto slavuljâ pjevnu,
čim gora zalista.

128.

Nu kad jednom planu
osvješćenja zublja
I zarže Đurđev
zelenko ko trublja:

Tad će se razigrat
svaka duša troma,
Kan beskrajno nebo
od silnoga groma.

129.

Ej ustat će Marko
kad dođe to doba,
I Matjaš sa svojim
vojaci iz groba;

Sveti mač će u ruci
ići od roda k rodu,
Noseć u krilu staru
vjeru i slobodu.

130.

Nu pazite dobro,
braćo, na taj danak,
Da vas ne zateče
kano smrtni sanak;

Sakupljajte ulje
za svoje svjetilnice,
Jer će ga prethodit
tri dana od tmice.

131.

Mraz metulja, pčelu,
na polju zadavi,
Prvim bljeskom sunca
što svoj ulj ostavi.

Ne budite pamet
od pčele, metulja:
Koje svak bljesk izmami
i u smrt zaljulja.

132.

Nije svaka iskra
sunca žar veseli,
Nije svaka svjetlost
već i danak bijeli.

Neg kad će se suncem
rastopit dno groba:
Znajte da j' proljeće! -
znajte da je doba!

133.

Nu nete čekajuć
duhom klonut, braćo,
Kad vam se ne bude
dan bez muke vraćo;

Jer prvo neg sunce
isteče - jest zima,
Prvo - neg dolazi
Vesna - bure ima.

IV

(1841)

1.

U zemlji slovinskoj,
što se zvaše savska,
Stoji jedno brdo,
na njem crkva slavska,

A ispred te crkve
do tri lipe stoje,
Ko tri slavske sestre
ispred kuće svoje.

2.

Krasna su ta, brate,
drveta u proljeće,
Kad ih zelen-lišće
kiti i miris-cvijeće,

Gdje pružaju granâ
ramena široka,
Kraj svoj blagoslivljuć,
bi reć tri proroka.

3.

Na krasno to brdo
za doba proljetnje
B'jahu svakidašnje
podvečer mi šetnje.

Ko rođene sestre
ja te lipe grlih,
A crkvi se klanjah
ko majci sin vrli.

4.

B'jaše mjesec lipe,
što mu kumovaše,
I u krsni kolač
svoje ime daše, -

Kad ti jednom dođoh
pre sunčanog pada
I pred krovac sjednem
mirisa i hlada.

5.

Krasna ti je večer,
nebo bez oblašca,
Zapad tek nadahnut
ko stidom sunašca:

Ispred crkve zuje
komarci, mušice,
Svoje igrajući
kolo jatomice.

6.

Sve ostalo b'jaše
tako mirno i nijemo,
Već je isti vjetrić
na ružah zadrijemo.

Te si mogo čuti
baš i istog crva,
Kako zubi toči
utrobinu drva.

7.

Al uto nad glavom
kliče drobna ptica
Tužno i žalosno
kano kukavica;

S tuge stane padat
s lipâ zdravo cvijeće:
Tu i meni s muke
srce zatrepeće.

8.

Evo na zapadu
nebo plamti u žaru,
Naličnom na škrlet
i zlatom protkanu;

I tu se ukaza
čudesno vidjelo:
Ženski lik odjeven
u ruho prebijelo.

9.

Vijenac ružmarina
čelo mu obavi,
Nad čelo se zvijezda
živa mu postavi;

U lijevoj mu ruci
zlatan krst počiva,
Desnom na nebeska
vrata pokaziva.

10.

Još na mene oči
milotom okrenu,
Još se mukotrpno
ustima nasmjehnu:

Uto se otvore
ta nebeska vrata,
Pa mi oči oteše
silnim žarom zlata.

11.

Kad se opet razabrah
i podignuh oči,
Vas je zapad bijelan
nalik mramor-ploči.

Ne ima traga suncu
ni ženskome liku,
Ne ima glasa zuju
ni ptičjemu kliku.

12.

Sve iščeze ko jutrom
snoviđenje živo,
I ja bih sâm sudio,
da sam samo snivo;

Al mi stoje četir
svjedoka - vidjela: -
Te tri cvjetne lipe
i ta crkva bijela.

13.

Vikači, pisači
inostranih stolâ:
Guske teutonskih -
trideset kapitola,

Zašto krekećete
ko u barah žabe?
Zašto i buncate
ko pijane babe?

14.

U zao čas vam jadi,
i groze i vika!
Pusta vaša taštog
mudrovanja dika!

On što se za vijeke
i narode stara,
Ne sluša laj pasâ,
nit krič novinara.

15.

Što bacate na nas
strijele pune rđe,
Odbit će se na vas
oštrije i tvrđe;

I svak lanac, o vrat
što kujete nama,
Pretvorit se u ključ
do slobode hrama.

16.

Tko hoće slabijeg
svog brata da sudi,
Pada pod sud božji
i neba trijes hudi;

Tko hoće pod jaram
bratu vrat da metne,
Neće vijek slobodi
gledat dane cvjetne.

17.

Svi narodi braća,
svi su božja čeda,
Na njih jedno nebo
i jedan bog gleda;

I ko jedno sunce
nad svimi ishodi,
I jedno stoj, vladaj
pravo nad narodi!

18.

Zato vi tjerajte
iz glave još za dne
Od gospodovanja
vuke uvijek gladne!

Koljite u srcu
zmije od osvete,
Vijek za krvcom hleptec
gdje gnijezde proklete!

19.

Pak se mi slagajmo
ko ruže u vijencu:
Brat budi Vlah Nijemcu,
a Nijemac Slovincu.

A bog će se smilit,
doć opet sloboda,
Nad nami isteći
sunce bez zahoda!

LIRSKE I EPSKE PJESME

ISPOVIJEST

(Pisao sluteći smrt)

Kad tjelesni duša skine tovor,
Kad lopata zvekne nada mnom -
Neće mene slaviti ljudski govor;
Jer na glavu ne metnu mi lovor
Ni besjedâ, ni topovâ grom.

Dari, svijete, tvoji su sljeparije:
Otrov med je, pelin cvijet je tvoj,
Trnje vijenac što ga slava vije,
Trnje vijenac što ga slava vije,
Žar mu znanja vir: tko iz njega pije
Dok krv igra, ne zna što j' pokoj.

Al prestavljen duh će znati za blagi
Odmor: prestat će mu smetat mir
Tašti sancu - srcu toli dragi -,
Travnje želje i varavi vrage,
Praznih nada neprestan prepir.

Da! prestat će što sad duša trpi,
Spast s nje muke i brigâ teret;
Križ će kititi vijenac - ne što crpi
Iz krvi se il žanje na hrpi
Od trupova - neg ljubavi cvijet.

Ti jedino dobro! o ljubavi!
Ti si dušâ plemenitih kruh,
Ključ i zvijezda k rajju, k pravoj slavi;
Rado mladost ja u tebi stravih!
Da još onkraj prati me tvoj duh.

Blago nama, gdje pod sunčan zapad
Natkrivo nas svojim granam bor,
Slušo slatki način priseg šapat,
Usne samo pod cjelovma sklapat -
Dviju dušâ vječni ugovor.

O blaženstva! Al već zbogom, ljuba!
Znaj, i onkraj žive ljubvi san:
Za mnom plakat - tašta je danguba;
Dok nas sudnja ne sastavi truba,
Duh moj k tebi slazit će svak dan.

A ti, brate, štono u prikljeće
Od Mudrice uvede mi um,
Nek te Slava vijek u vijence spleće
Razigrava grčkih maslin cvijeće,
I tih palmâ hindostanskih šum!

I vi, braćo, drugovi na stazi
Rodnog praga ... zbogom, zbogom svi!
Bili za rod svijetli vam obrazi!
Bran'te, diž'te što nepravda gazi...
Vijenac za vas na križu visi.

Zbogom!... Skoro duh će skinut tovor,
Spavat trup spod humka nagrobnog,
Niti marim, bio li nad njim lovor,
Bio l' po svijetu za mnom dug razgovor; -
Ja sam ljubio: - eto vijenca mog!

O PONOĆI

Pô noći je! mîsli spat ne mogu;
Slavulj plače na oknu sred uze,
U srcu mi budi žalost mnogu,
A na oči mami gorke suze.

Sad na pamet dolaze mi slatke
Uspomene - ko sunašce sreće;
Ljubav silna i nje ure kratke,
Kîm nijedna već ravna bit neće.

Gdje sam ja? a gdje li je Ona -
Taj obraz vijek dosta neproslavljen?
Nij' mi jadnu lista ni poklona,
Što tol' davno od nje sam rastavljen.

Mjesec ko čun kroz oblake bježi,
Rasvjetljujuć noć tihu bez vitra:
Eno kuća, vrt i hladnik leži,
Nad njim zvijezda najsjajnija titra.

U hladniku - šta kroz grane sijeva?
U bjelini tu se nešto giblje:
Žena lijepa kano gorska djeva,
A na krilu mušku glavu ziblje.

To j' ljubavnik, a ona ljubovca;
Ona njemu, on njoj lice ljubi;
Oni šapću, al glas svakog slovca
Već na ustam blažen se izgubi.

Još se grle, cjeluju cjelovi,
Šapću muče, tad naglo ustanu:
"Zbogom!" kažuć ljubeznimi slovi,
I iščeznu svako na svoju stranu.

Tim sve umukne; mjesec za oblak mine;
Skrije se zvijezda; studen hlad zapiri;
Isti slavulj na oknu utihne,
Samo srce moje se ne umiri.

SVAGDAN

Majka kara,
Ćerci prigovara;
A ćerca Milica
Muče gleda nica.

"Draga ćeri!
Srce, ne zamjeri,
Nisi opet danas
Dost' naprela za nas.

Te od toga,
Šta je gotovoga,
Malo bit će prîda;
jer se strašno kida.

Znam ja dobro,
opet krasni pobro
Da uza te staše,
Lice cjelivaše".

Majka kara,
Ćerci prigovara;
A ćerca Milica
Muče gleda nica.

""Istina je,
(Milica priznaje).
Gdje se lice ljubi,
Tanki konac gubi.

Odreći ću
Ja gospodičiću,
Da mene opeta
Ne ljubi, ne smeta"".

Tako kaza
Gnjevnoga obraza;
Al jedna kraj toga
Nij' molila boga.

Eno dođe...

Djevo, tvoj gnjev? - Prođe...

Gospodičić ljubi,

Opet konac gubi.

Majka kara,

Svagdan prigovara;

A ćerca Milica

Svagdan gleda nica.

LIJEPA ANKA

Ala je lijepa naša Anka!
Istina li je? Ili san?
Tresu se bor i jela tanka,
Zaviđajuć joj struk tanan.

U lugu slatki zbor slavuljâ
Šuti uz njezin slađi glas;
Nad njome trepti roj metuljâ
Mnijuć da j' cvijetak njen obraz.

Dive se u vrtu krasne ruže,
Gledeć taj licâ, ustâ raj;
Vjetrići zračna krila pruže,
Da ju odvedu u svoj gaj.

Niz stijenu prska, u dol skače
Brže i brže vodopad:
Gdje, igrajuć se prst namače,
Da ga poljubi, nosi hlad.

Tako sve čezne da ju prati
I grli, ljubeć njezin slijed;
Samo ja moram ovdje stati,
Gdje me začara njen pogled.

UDALJENOJ

Mlada krasna domorotko,
Svjetlokosa, bjeloruka!
Znaš li vrijeme kad moja desna
Vila ti se oko struka?

Od sto svijeća sja dvorana,
Od sto zvijezda - krasnih očju;
A ja htio bih sad, da mogu,
Noćni dan taj zastrt noćju.

U kolo se momčad hvata,
Al nij' meni do zabave,
Već ja žudim, ko što lani,
Igrat s kosom tvoje glave.

Žudim čarom od cjelovâ
Usne k usnam ti prilijepit,
Gledajuć ti rajske oči
Za ostali svijet oslijepit.

Ali zbogom, što si prošo
Čase, kano strijela s luka!
Zbogom i ti, domorotko,
Svjetlokosa, bjeloruka!

SRCE MOJE

Mnoge želje nosi srce moje;
Ah, da usliši bog to srce moje,
Znao bih što pati srce moje.

A sam ptica, sio bih na tvoj prozor,
Pa vijek pjevo sjaj ljepote tvoje:
Ah, ljubim te, ljubim, srce moj!

Da sam topol, znam gdje bih šuštiio:
Šuštiio bih pokraj kuće tvoje,
Da znaš kako dršće srce moje.

Da sam ruža, znam gdje bih miriso:
Mirišuć bih cvao do kuće tvoje,
Da znaš kako gine srce moje.

Da sam vrutak, znam gdje bih izviro:
Udrio bih baš kraj kuće tvoje,
Da znaš kako plače srce moje.

Da sam vjetrić, znam gdje bih igrao:
Treptio bih oko kose tvoje,
Pa tu gledo roba: srce moje.

Da sam sunce, znam kud bih proniko:
Pao bih u grud baš na srce tvoje,
Uskrisio ga vijek za srce moje.

Al ja nisam ptica, topol, ruža,
Nit sam vrutak, nit vjetrić, nit sunce:
Već tvoj sužanj, dušo, srce moje!

NADA VARALICA

Razvedrilo nebo mrko lice,
Jugovinom kopni snijeg gorice,
Ispod njegva skuta proniknula
Vesne prva kita - ljubičice.
Otkovani potok u dol skače,
Ko nestašne vičuć djevojčice.
U dubravi pjeva žutovoljka,
Po livadah rane pastjerice.
Razbludno i meni igra srce,
Udaraju suze na zjenice,
Mislina si gradim zlatne kule,
U koje nada meće dvije dušice.
Stanko, Stanko! Kad će jednom tebi
Nestat nade, vječne varalice?

3.

Sreća pada nami s neba - o Zulimko!
Slav'mo boga za dar ždrijebâ - o Zulimko!
Jedan pjeva, drugi plače, i sve što iz iste
Božje čaše svaki treba - o Zulimko!
Taj čast ište, onaj blago, bog da, a svak vapi:
"Sirotinja na me vreba" - o Zulimko!
Drugi tonuo vas u zlato, al opet uzdiše:
"Ah, umrijet ću od potrebâ!" - o Zulimko!
Jednak pada z božje ruke, samo dobro umi
Mijesit tijesto rajskog hljeba, - o Zulimko!
Zato smjernom primaj dušom svaki dar nebeski,
Vijek ne kažuć: "Još mi treba!" - o Zulimko!

4.

Vječni otrov, vječna hrana - bez milosti
Ljubavi je strijelj i hrana - bez milosti.
Strašna j' pustoš, gdje iz čaše - višnjeg tvorca
Kap ne pada "bunar" zvana - bez milosti.
Strašno j' more, gdje ne metnu - misao luke
Za mornara burom gnana - bez milosti.
Strašan grad je, gdje ne čeka - "dobro došo!"
Hodočasta svud tjerana - bez milosti.
Znam gdje j' bunar, gdje luka i "dobro došo"
Srca moga, milovana - bez milosti!
Al ne smiješ tud, moj Stanko, - zašto vjetar
Od protivnih bije stranâ - bez milosti.

5.

Ždral putuje k toplom jugu - u jeseni,
A meni je put sjevera - u jeseni.
Pastijer čuva po planini krotka stada,
Pa se pojuć vraća kući - u jeseni.
Vrtlar kupi plod svog znoja, zlatne breskve
I jabukâ rumen-voće - u jeseni.
Što se ljeti trudio mnogo oko njega,
Vinogradnik bere grožđe - u jeseni.
Tako svatko kupi, bere i uživa
U veselju plod svojih muka - u jeseni.

A što, Stanko, plod je brigâ, mukâ tvojih?
Gorko voće - bol i suze - u jeseni.

6.

Ko bio labud po pučini - mjesec pliva po vedrini:
Tko li s tobom u daljini - mene, dušo moja, sjedini?
Jastreb hrupi na golube, da se strahom svi rasprše;
Nu podvečer ljubav čini da se s dragom drag sjedini.
Hud uzbuni more vihar, pa od broda brod rastavi;
Nebo pošlje vjetar ini - pa u luci sve sjedini.
Mura, Drava, bistre rijeke - kolijevkom su razlučene;
Al hrvatskoj u ravnini - grleći ih brijeg sjedini.
U gori su alem, rubin - dva kamena razdružena;
Nu na kruni caričini - oba zlatar vješt sjedini.
Ti si, Stanko, od Zulimke dalko - dalko rastavljeni;
Nu utješ' se i ne gini - i vas jednom bog sjedini.

7.

Strašna j' pustoš i nezdrava - gdje ne ima stana,
Tu ne niče cvijet ni trava - gdje ne ima stana,
Tu vijek bića od sunčanoga - dršće povjetarce,
Razliježe se rika lava - gdje ne ima pristana.
Mirno leži štit od pijeska - gujam iskićeni.
Od Meduze kanda j' glava - gdje ne ima pristana.
Za brežuljci pjesnatimi - smrt čeka putnikâ
Karavane nekrvava - gdje ne ima pristana.
Eno deva - ko galija bojna toponosna
S vodičem se približava - gdje ne ima pristana.
Smrca pošlje iz potaje - buru zatočnicu.
Što spe pijesak ko s rukava - gdje ne ima pristana.
Nadrvani burom padnu - noj, deva, povodič
U skut njenih od ponjava - gdje ne ima pristana.
Strašno j' gledat na to groblje - vječno beskonačno,
Tu zla smrca vijek ne spava - gdje ne ima pristana.
Zla pustoši! o koliko - ne naličiš srcu,
Što od jada uzdisava - gdje ne ima pristana.

SANAK I ISTINA

*Nikt nie wiedzial dla czego w zadumieniu stali:
"Ja wiem (rzecz poeta) aniol przelatylwal".
Uczcili wszyscy Goscia, - nie wszyscy poznali.*

Adam Mickiewicz

OTKUD MODRE OČI?

Mlađe b'jaše srce mi i glava,
Ljubih djevu: kan u kćeri juga
Crne oči, crna kosa duga...
(Nje raskršen kip već krije trava)

Tvoje su oči modre, kosa plava,
Kanda rajskim anđelom si druga,
al obraza tvog je svaka pruga,
Kanda duša davno ih poznavava.

Da! ja slutim, te već od vjekova
Duše su nam sestre si i braća:
Što smrt razbi, bog stvori iznova.

Ko čist anđeo s rajске mi se uze
Sad *Nje* duša u Tvom kipu vraća,
Da ju ljubim opeta bez suze.

VRPCA

Kad mornaru sve u bijesnom skoku
More u grob zakopa prostrani,
Te on nakon, od vala šibani,
Na pustome ispliva otoku;

Svak dan na hrid penjuć se visoku
Ne bi l' spazio brod u dalnjoj strani,
Razigra se, videć gdje čekani
Stijeg mu broda primiče se oku:

Tako i ja - kome život ovi
Bez Tebe je pust otok na kojem
Svak dan mi se rađa brigâ novih -

Razigram se i pobratim s pokojem,
Tek što spazim vrpcu s kôm vjetrovi
Igraju se na klobuku tvojem.

SRCE

O pepele opet oživljeni,
Što te zovu *srce* ljudi moji!
Ti klisuro što sred mora stoji,
Što oko nje burka se i pjeni!

Šta ćeš opet ti u toj promjeni?
Zašto tvoji slatki nepokoji?
Zašto opet s razborom ti boji,
Ki će donijet jad tebi, jad meni?

Ko što mornar za bure se hiti
U beskrajno more s tanke plavi,
Ne mareći hoće l' gdje iziti: -

Tako i ti sa življenja lađe
U jedno se more strmoglavi,
Prem i znaš da kraj mu se nađe.

PREOBRAŽENJE

Ulicom Te jedno pratih več:
Pokrivaše nebo oblak gusti;
Ti pogledneš u njeg, - ode pusti -
Kano munja magle kad rasiječe.

Pokažu se bliže i daleče
Sitne zvijezde - nasmiju ti se usti -
Ko sve nebo u Te da se spusti,
Mah ti lice rajski bljesak opteče.

Tad sva sreća u Te mi se skupi;
Objeručke dijeleć slast i vaje,
Ogrli me ljubav, nada, vjera.

Tu su sada mom spasenju stupi,
Jer iz očiju sve Ti nebo sjaje,
Ko po noći zvijezde iz jezera.

DUGA

Kada putnik zabludi sred luga,
Pa vas netom lug zašušti vihrom,
I oluja raspljusne se širom
A on jadan bez konja i druga:

Grozna srce pritisne mu tuga,
Po tmuni se obzire s nemirom -
Dok ti eno sa zlatnim kondirom
Na nebu se ne pojavi duga.

Kanda ljestvu bog mu s neba pusti,
On se prene i jedva odane,
Te već tuga sa srca mu pane.

Tako i moj ode jad k svim bijedam,
I sve bure i oblaci gusti,
Kad god Tebe, ah, Tebe zagledam!

ODZIV

"Ja te ljubim!" čujte dol i gore,
Pa raznes'te gromom na sve strane,
Kaž'te orlom, nek s hridi neznane
U nebeske raskliču prostore!

"Ja te ljubim!" na gorske izvore
Nek se ori i rijeke prostrane,
A otuda nek se glas taj mane
Ća na Sinje i na Crno more.

"Ja te ljubim!" čuju stijene, rijeke,
Orli, mora, pa mah glasom grubim
Oreć, šumeć odzivaju: "Ljubim!"

Tako sve se odziva, a tek dvoje
Mene sluša, pa muči u vijeke:
To je nebo i čudno *srce tvoje*.

STRUK

Što u kolu nošaše 'nomadne,
Zamolih te o jedan cvijet struka,
A ti ne daš (i sve što te nukah)
Za razgovor duše mi ga jadne.

Uzrok saznah ja tek sutra za dne,
Da pokloni jedna ti ga ruka;
(Je l' istina, ne znam sad, il puka
Opadljiva laž i tlapnje gadne?)

Evo ti sad i od mene (prosti!)
Struk, a svijen sve od želja živih
Što ga k tebi poslanikom obrah:

Rumen poda cvijet mu tvoje ljeposti,
Duša miris, a k tomu ja privih
Četir riječce: "Budi mi vijek dobra!"

AMANET

"Ein Sanger in den frommen Rittertagen ..."

L. Uhland

Bijaše pjesnik u starinskoj dobi,
Koji dijelić pobožne mejdane,
Ovak slugi svom govorit stane,
Kad zla jednim sulica ga probi:

"U zlatan sud što ga od Nje dobi,
Metni srce kad jednom izdane,
pa odnesi u domaće strane
K Njoj što tu me čeka u žalobi."

Tako, dušo, i ja, što te slavim,
Izdisavam izvan domovine,
Ko da grlim na prsih smrt huđu.

Primi srce, kad se već prestavim,
Najvjernije što za tobom gine,
U sonetâ tih zlaćenom sudu.

ČIJA JE KRIVNJA?

Ne ljuti se, što sam Tvoje prizivo
Krasno ime u pjesme tolike,
Kanda Tvoje (sudeć ove slike)
Srce meni b'jaše milostivo.

Ja doduše sudih jednom živo,
Da su meni sklone Tvoje dike;
Nu sad vidim sred tuge velike,
Da sam samo rajski sanak snivo.

A Ti oprosti i primi te stvore,
Što udriše ko voda iz česme;
A to Ti si kriva, moj uzore!

Jerbo Ti mi (što se tajit ne sme)
Opet vile dovede u dvore,
A vile mi donesoše pjesme.

DANICA

Kad čovjeka pod noć jadi muče,
Te on od njih ni spavat ne more,
Pa on vidi nebeske prostore
Pune zvijezda - bolan zajauče.

Al radosno srce mu zatuče
Kad Danicu nebu na prozore
Vidi izać, jer zna da na dvore
I dan brže svoje će iznijet luče.

Tako meni grud teški jad cijepa,
Kad na prozor vidim gdje pomoli
Glavu djeva, makar kako lijepa.

Al kad ondje *Tebi* vidim lica,
Mah iz srca odu mi svi boli;
Jerbo *Ti* si dana mog - Danica.

MUČI!

Više puta uprav kad se sluči
Te Ti gledam rajskog kipa cvijeće
I tu dušu što se u njoj kreće
Kroz očiju božanstvene luči:

Hoće od slasti da mi srce puči;
Da prozbori već usna strepeće:
"Ah, ljubim Te!" Al mah neki meće
Bog mi na nju prst, šapćuć mi: Muči.

Pa ja opet stojim bez govora
Pred Tobome, snutra plamen živi,
I lica studen kano stup mramora.

Kano čovjek što k zrcalu stane
Krasnom, čistom, te čim mu se divi,
Pred njim ne smije ni prosto da dane.

NAJBEDNIJI

"Nieszczęśliwy kto próżno o wzajemność wola..."

A. Mickiewicz

Bijedan li je što ljubi bez nade;
A bjedniji on sa srcem ludim;
Al od svijuu je najbjedniji (sudim),
Što je ljubio, a zabit ne znade.

Videć lica ljepotice mlade,
Jad ga hvata s uspomeni hudim,
I sve što mu čar zaigra grudim,
Opet ne smije kud taj anđeo stade.

Mrzi druge i sam sebe krivi,
Bježi ženu, klanja se božice,
Obje gledeć, vijek bez nade živi.

Srce mu je prilika crkvice
Što ju pusti vihri ore, biju, -
Kud bog neće, a ljudi ne smiju.

KONAC

Opet rado sloneć na prozoru,
Nad tim grobljem oči mi odlijeću -
Pram zapadu, a na onu goru,
Gdje mi prvi cvijet propao u cvijeću.

Tu sam vidio, gdje zabijeli, zoru,
Gdje mi sunce granu u proljeću,
Tu i vidjeh u nebeskom moru
Ugasnut ga sred podne ko svijeću.

Drugo sunce granu vrh meneka,
Koje vatrom razgori me svetom,
Al zagrmi sudba glasom smeće:

Preko groblja nâd Ti cvate cvijetom!
Preko groblja vjera t' vijenac spleće!
Preko groblja Tebe ljubav čeka!

EPIGRAMI I SATIRE

STIHOVI ČITATELJU

Mi, istina, štioče ljubeznjivi!
Ponešto smo grubi, neučtivi,
Ne štujući ničije žolencije,
Ne režući nikom reverencije,
Dolazimo k svakom smjela lica,
I bez fraka i bez rukavicâ,
I bez sjajna na ruci prstena,
I bez bučna po svijetu imena,
I bez slična sljeparskoga ljepka,
Koj privlači ptića uma nekrepka.
Pa na što nam barjak šarlatanski,
Zvuci i prnjci bogme neslavjanski,
Kad smijemo, svojom iduć stazom
Svagda izaći na mejdan s obrazom,
Na istog lava smiono strijelj naperit,
Istom orlu rep bez straha izmjerit?

NADRIKNJIŠTVO

Kod nas piše sve što nosi uha,
Nudeć kupcu pa kakvo je da je,
I umrijet će ako l' tako ustraje
Duh slovenski s tog svagdanjeg kruha.

Ne ima u čorbi toj soka ni duha:
Da sad kemik pretapljat je ustaje,
Ne bi izašlo tolik smoka iz taje,
Što bi triput najela se muha.

Evropa je k duhu već dorusla,
Jer ju pisci krepkom hranom hrane,
Kano Hektor svog sinčića - mozgom.

A mi puk naš hoćemo bez masla
Da othranimo uz knjige neslane,
Bijuć ga uz to, ko zao školnik, rozgom.

ŠUĆ-MUĆ PA PROLIJ!

(1843)

Šta ću s tobom, ne znadem zaista:
Tvoja j' pjesma svaka vrlo čista,
I reci su glatko pričešljani,
Te im nećeš nač pogreške dovijek;
A slog sputan, te bi reko čovjek
Da ga pilio isti Kvistilijani.
Nu ipak sve još čoeak hlepi za nečim,
Što zaludu traži u tvojim riječim,
Bio im korak veza il ne vezat,
Zato mi se činiš ti upravo
Panj iz kojeg ne da se izrezat
Niti svetac, niti čestit đavo.

S MAGARCA NA NIŠTA

(1843)

Napinju se gore, rađaju miševi!
Kaže vers u mudrih knjigah Horacijevih;
A što znači njegov punovažan smisao,
Na leđa j' profesor štapom vam zapisao.
Isto tako bijaše (tomu nije još davno)
Za naše knjižanstvo mlado i kukavno:
Kad se koj' spisatelj našao na porodu,
Toli strašan glas bi pustio po narodu -
Preporučujući sebe s djecom svojom -
Ko polog Homera bojni bog pod Trojom.
A što proizađe iz njegove utrobe?
Kukavnih mišićâ kratkotrajne osobe!
Nu i to, gospodo, nešto je valjalo,
Ako baš ne mnogo, a to barem malo:
(Bilo nam za ludu djecu bar igračkâ).
No otkak sanak usni mađarski oroslan,
Da će ga izjest mišić iza Drave poslan,
Te na stražu metnu pred goru nam m a č k a ,
Sad ti nam tek bude zlo ah dozlaboga,
Jerbo bogme, brate, od časa onoga,
S naravske bojazni (vjeruj ovoj pjesmi!)
Više nijedan mišić napolje nam ne smi!

MANA I GRIJEH

Hrvat:

Zar li mi Hrvati nijesmo dobri ljudi,
Mirna, krotka srca, bezazlene ćudi?
Veselo sve trpeć ko golub il ovca!
Mućeć se za druge bez slave i novca!
Pa nas svijet opeta bez pomilovanja
Ko zlotvore grdi, ko kuje proganja.

Prijatelj:

Istina j'! Krepostma neima vam primjera:
Vi ste dobri, mirni, krotki e t c a e t e r a .
Ali sve to vama ništa ne pomaže,
Kad svijet u vas jednu mrsku manu kaže -
Ljudomrsku manu i on grijeh materni,
Što ste vi Slaveni i tom rodu vjerni.

MARCO TULLIO ASINIO

O tvôj glavi sve se slažu ženke,
Da je na kip stvorena soljenke.
Al hman sličnost! Pokrovac odmoli,
Pa ćeš vidjet da u njoj ne ima soli.

LINEUS II.

Doktor Morbuš, zaklet vrag Ilirâ,
Navrat-nanos sad botanizira;
I već vražji svijet slame i trave
Skupi u niskom predjelu svoje glave:
Tu ćeš naći žabnjak, čemeriku,
Bradušicu, kukolj, vodeniku,
Pasji jezik, kozlič...,
Žabokrečac, koprivu, smrdljiku,
Vučji, pasji i lisičji rep,
Vražji stričak, cvić i kiselicu,
... i bablju dušicu,¹
I bog zna još kakvu sve ne travu
U herbarium glave si je zapisao;
Samo pravu - jednu dobru misao²
Nać tu nećeš - i da bi za glavu!

¹ Narodna imena trava (*Bilj. St. V.*)

² Tako se kod našega naroda zove trava, koju botanici zovu: oligarum vulgare: Narod ju upotrebljava kao Grci njegda svoj talog (helaborum nigrum) proti mahnitosti i pokvarenoj krvi. (*Bilj. St. V.*)

NI ZA ŠTO

Tvoja j' glava tvrda
Ko Stubički kam,
Nu i tupa, na njoj
Da ne mož nabrusti
Ni jedan epigram

REGULA VITAE

(Nad kolijevkom svog nećaka)

Izvoli me, sinko, slušat!
Ako hoćeš ovdje da prolaziš,
Ne posrneš nikad, ne nagaziš:
Budi zdravo ušat
I trbušat.
Trbuh će ti steć pred ljudma važnost,
Uha - duši mir i snažnost.

JUSTE MILIEU

Govorio čovjek stojeći na cesti:
"Da udarim desno, ja ću Janka sresti;
Udarim li lijevo, dirnut ću Mijata".
To on reci, sasvim mirne svijesti
Udari po srijedi, pak on pljusk sred blata!

NAŠ OBERSUDAC

Ja sam Tomek Ludski poljar;
Živim bolje negol' boljar:
Gledaj samo moje dvore,
Kako krasno u paradi
Stan do stana ja pogradih;
Motri samo te komore,
Staje, hlijeve, podrum, klijet.,
Pa još ženku!... Ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga poživio mnogo ljet!

Kako dođe na tu štaciju,
Mahom ode na renglaciju
Gledat selo, dođe i k meni,
Sve razvidiv u mojih dvorâ,
Stanje stajâ i komorâ,
Tu zaviri i k Jagi ženi
(Krasnije ne ima nijedan kmet!)...
Ala je krasni, ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

Pa otposlije kako on tu je,
Sve mi bolje napreduje:
Svake drage godinice
Teli mi se Srna krava,
Ženka rodi sinka zdrava,
Legu guske i purice
Peradi mi vražji svijet...
Ala je krasni, ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

Njega od drugijeh ide škuda,
Al kad treba meni suda,
Ne veli mi doći s doma
Ni na kolih ni pješice,
Već mi reče: Čuješ, Toma,
Nek dođuće nedjeljice
Jaga dođe vrt mi pljet...
Ala je krasni, ala je blagi

Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

Kad mu i druge radnje treba,
Brašna očinjat, mijesit hljeba,
Rublje, zdjele, noge l' prati,
Mah poruči on po Jagu;
Jer te posle ona k vragu
Dobro umi obavljati
(Bar to hvali na njoj svijet)...
Ala je krasni, ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

Kadno i njemu štogod treba
Poslat ženki put Zagreba,
On taj posao meni izruči;
Među tim sâm mi kući teče,
Ne ostaviv je ni pod večer,
Da, i obnoć se tu još muči
(Bar to priča svaki susjed)...
Ala je krasni, ala je blagi,
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

A on kad gođer u grad pošao,
Nije još prazan natrag došao,
Već donosio i nama darâ:
Djeci svakom po kapicu,
Jagi baršun-poculicu,
Meni čizme nu bez sarâ,
Te im se divi čitav svijet...
Ala je krasni, ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

N'omad mi se sreća zogid;
Moja Jaga sinka rodi:
Mah se i sudac k nam potrudi,
Pa kad dijete motrit uze,
Stade od mila ronit suze,
Te se i kumom mah ponudi,
Na stol metnuv škudâ pet...
Ala je krasni, ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

Ja sam Tomek Ludski poljar;
Živim bolje negol' boljar:
Gledaj samo moje dvore,
Kako krasno u paradi
Stan do stana ja pogradih;
Motri samo te komore,
Staje, hlijeve, podrum, klijet,
Pa još ženku!...Ala je blagi
Obersudac naš predragi!
Bog ga živio mnogo ljet!

AD APOLLINEM

(1846)

Vapim k tebi, bože pjesni!
Čuvaj ruka tva nebeska
Hram si od vatre i zla trijeska!
I od bezbožne svake vike!
I od ostalih vragov bijesnih!
A najpače od sebara:
Dućandžija i cincara!
I njih djece svekolike!

OSVETA NARAVI

(Istinito pojavljenje)

Čovjek obraća, bog obrne
Narodna poslovice

Poznam mađara koj pri našem nebu,
Pri hrvatskom suncu, pri hrvatskom hljebu
Svoju drobnu djecu mađarštinom muči;
Što na volju ne ide, to šibom douči,
Te već s njom i tako daleko dotjera,
Da od ranog jutra do mrtva večera
Ništa čut ne možeš pri tom njegovom redu.
Ništa, samu čistu mađarsku besjedu.
Ali tek što njima opet krene pleći,
Od sve mađarštine niti vražje riječi,
Neg djeca veselo stanu naški zborit,
Po sobah se naše *Nek se hrusti* orit.

O jadni Mađari! Hman je vaša muka!
Budi pojavljenje to vama nauka:
Jači, znajte, bog je i kći njegov - narav -
Neg su svi zakoni svijet što ih skova varav.

DIJETE I PTICA

(*Basna*)

Ne udaraj štapom hvatajući ptice

Narodna poslovice

Čujuć dijete pticu u dubravi,
Gdje popijeva i bijeli dan slavi,
Želi da ju ima u krletki,
Da joj gleda perje bojâ rijetkih, -
Da ju uči kako da kljun slaže
Polag notâ što su njemu draže.
Dijete ludo - kamenja se lati,
Pa sta vičuć za pticom bacati,
Tvrdo sudeć da će time plaha
Predat mu se u ruke od straha.
Ali ptica - to božje stvorenje -
Čuvši viku, vidivši kamenje,
Mah odleti u zelenu goru,
Stan učini na najvišem boru,
Pa tu poje pjesme bez prestanka
Od slobode i nje bijela danka.
Ptica ova, prekodravski svati!
Mi smo, znajte, slobodni Hrvati,
Što ih htijaste pri viki i štapu
Da spravite poda svoju kapu.
Ali nismo mi ta ptica luda,
Te mi ne bi znali "ni kamo ni kuda?"
Da ste znali ljubit i cijeniti
Tuđe pravo - znalo bi što biti:
Al je sad već kasno te prekasno.
Vabili nas bogzna kako krasno,
Ne prestali dovijeka jadikat,
Ptić taj neće vaš biti te nikad.
Već on leti po zelenoj gori,
Gdje se prosto dižu k nebu bori,
Svak cvijet svojim mirisom miriše,
Svak se metulj na svojim krilma njiše,
Šumno s hridi skače bistra voda
I svak listak šušti: "Sloboda! Sloboda!"

NEMARNIM I NEODLUČNIM

Nadaj se nenadnje za pridobit ju

Poslovice dubrovačka

Kako jato od gladnih kurjakâ
Oko tora svaku noću vije, -
Sad se lažmi oko časti bije
Poveljenih četa lupežnjakâ.

O za čašću, novcem žeđu klete!
S koje se za groš s krsta bog prodava,
Ne poštuje brat ni kuće glava,
Ni maleno u utrobi dijete.

Čujte mene što se neprestance,
Za mir kupit, pogađate s pašom!
Što mislite poniznošću vašom
Svit si vijence - vijete si lance.

Blago onom koj se brine za dne,
Za noć s uljem lampicu pripravi,
I na vrata čvrst lokot postavi,
Da se zlobe obrani nenadne

I priveže k pragu vjerno pseto,
Koje laje drmajuć ga iza sna,
Kad se četa primakne opasna,
Da ga oplijeni, sruši mjesto svet.

Ne čekajte dok vaš dom ne gori,
Dok ne traže da platite glavom,
Već vi noć-dan bdijte si nad pravom,
Da oltarâ vrag vam ne obori.

Zato bud'mo stalniji od zida!
Nas nasrta od prevarâ jato:
prezirimo i srebro i zlato,
I sâm biser koj nam vrat otkida.

Drugač ćemo spoznati istinu!
Doć će vrijeme nemilosno tvrdo:

Tešku krv će lijevat svako brdo,
A mi ćemo plaćati krvninu.

Djeca će nam u ruhu prosjakâ,
Prag dušmana ljubeć, kruha prosti,
Glavu će po djedovini nosit
Ohol čopor od karakalpakâ.

SVE U ZAO ČAS

(1848)

Dok nam cvatijaše mir, Tirteja sto imadosmo;
A sad gdje buknu rat, svima promuče grlo.

HRVAT PRED OTVORENIM NEBOM

(1848)

Prvi put kad nebu vrata bog otvori,
Pa se tu sunčanoj javi u odori,
Zgrnu se pred njega ljudi svih naroda,
Od svih poljâ i gorâ, dubravâ i vodâ.
Tu svaki višnjeg oca o nešto zaprosi
Za svoj rod i pleme što blagoslov nosi.
Rimljanin, Rus i Arab prose svijeta vladu,
Nijemac, da u svakom zanat tjera gradu,
Englez, sva brodovim da zakrilja mora,
Čivut, da trguje od dvora do dvora,
Mađar, Mongol, Turčin, da smije zemlje robit, -
Kitajac, da bude vijek sâm i osobit,
Francuz, laku krvcu i misao vijek zdravu,
A Grk, umjetnostî i naukâ slavu.
To nebeski vladar kao otac najbolji
Svakome potvrdi po njegovoj volji;
A kad se već sprema da zatvori vrata,
Eto ti na pragu još samog Hrvata!
Tu on stoji zamišljen niti šta govori,
Kao čovjek, s pameću što se (kažu) bori.
"A šta ti prosiš, dobri moj čovječe?" -
Dobrostivo njemu višnji otac reče -
"Bi li ti gospodstvo? Bi li pamet zdravu?
Bi li ti bojnu sreću i nje šumnu slavu?
Išti šta ti drago, al znaj, brzo beri,
Jer ovčas nebeske zatvori ću dveri."
Al ti se naš čovjek za ništa ne odluči,
Već on za vratom se češuć mukom muči.
Tek naposljed, Višnji kad se uhvati kvake,
Hrvat progovori smjerno riječi ovake:
"E duše ti, kad si voljan na besjedi,
Pa slušaj u kakvoj nalazim se bijedi!
Nije baš muka birat dare ma i najbolje,
Al je muka, hoće l' braći bit do volje?"

Jer gdje ima ljudi, tu ima i ćudi,
A kod nas je običaj već od starijih ljudi
Da ono samo o čem povijeća se vijeće
Javno se odobrava i u zakon meće;
Zato me počekaj ti ovdje na pragu

Doklem se ja vratim među braću dragu,
I doklem se tamo o tom vijeće skupi -
Starješine mudre, našeg roda stupi,
Pa što sviju volja odlukom izreče,
Javit ću ti, oče, još današnje večē.
A nebeski vladar kao otac najbolji
Za tu mu odgodu učini po volji.
Na tom se naš čovjek vrati opet domu
Među svoju braću k rodu hrvatskomu.
Tu ih nađe za stolom do veselijeh snaša,
Gdje im zdravlje piju iz punijeh čaša.
Danas su ti, brate, uprav dobre volje,
Te već nijedno ne zna što ih drugda kolje.
Već u mozgu im slatko vince se prijavi,
Širom otvarajuć vrata srcu i glavi:
Stadoše se grlit, ljubiti i bratimit,
Ne ima ga koj ne bi tu u bratstvo prîmit.
Stade svako mudrost po svoju raskladat:
Jedan kaže kućom kako umî vladat,
To ti kudi čeljad, a to hvali djecu,
Drugi uznosi snagu i svoju pamecu,
Opet drugi ženu i ugledno bratstvo,
Treći svoju hrabrost, četvrti bogatstvo,
Peti lijepe dvore, polja i vinograde,
Šesti svoje pređe, pse i konje mlade.
Tako kruži riječca redom po razumu,
Dok se sve u bratskom ne smiješaju šumu -
Kao žugor pilićâ, kad im prospeš prosa;
Jer svak hoće mudriji da je ispod nosa.

Uto i naš čovjek koji još stoji u vratî,
Kad se priutiša žubor, riječ uhvati:
"Čujte, ljudi, braćo! Nebo se otvori,
I bog se ukaza u sunčanoj odori.
To čudo viđahu poslovi narodâ.
Od sviju svijeta poljâ i gorâ i vodâ.
Tu svak višnjeg oca o nešto zaprosi
Za svoj rod i pleme što blagoslov nosi;
Rimljan, Rus i Arab od pol svijeta vladu,
Nijemac, da u svakom zanat tjera gradu,
Englez, sva brodovim da zakrilja mora,
Čivut, da trguje od dvora do dvora,
Mađar, Mongol, Turčin, da smije zemlje robit,
Kitajac, da bude vijek sâm i osobit,
Francuz, laku krvcu i misao vijek zdravu,
A Grk, umjetnosti i naukâ slavu.
A nebeski vladar kao otac najbolji

Svakome potvrdi po njegovoj volji.
Samo ja otidoh, nit išta izabrah,
Jer ne znadoh volje vaše, braćo hrabra!
Nu se bog smilova, pa meni obreče,
Da će me pričekat tu dok bude veče.
Zato vi skupite vijeće brže-bolje,
Da bude nam prošnja polag sviju volje."
Nato se od stola dignu starješine,
Pa skupno otidu, dok im rok ne mine,
Da se u vijećnici mah posavjetuju,
Te o važnoj stvari toj odluku skuju.
Tu sad s dostojanstvom velikijem na licu
Vijeća star predsjednik otvori sjednicu.
Prvo - čestita si (kazuje) za sreću
Tol' mudru gospodu da skupi u vijeću;
Drugo - preporučit slogu im se stara,
I da uvrijedili ne bi višnjeg cara,
Kako baš (kao njemu podložnici vjerni)
Trebaju u prošnjah svojijeh da budu i smjerni.

Nato ustadoše govornici redom,
Tvorec svoje prijedloge svak krepkom besjedom
Prvi izreče: "Braćo, traž'mo plodnost zemlje!"
Drugi: "Dobre pute, da nam ne zadrijemlje
Lijepa trgovina!" Treći: "Mudre brade!"
Četvrto: "Da svoje se dokopamo vlade!"
Peti kaže: "Novce! jer novac je lovac;
Na taj ljepak idu knez, pop i trgovac!"
Šesti još primetnu: "Šta bokčarit treba?
Dok je zemlje nama, bit će i po kus hljeba,
Dok je starijih glava, bit će i mudrijeh brada,
Nije još ni vladarâ nestajalo nikada;
A novac će i k nama doć bez grdne muke,
Jer ta ptica leti od ruku na ruke.
Nu ako doista stalo vam je u volju
Da pošaljemo prošnju k višnjemu prijestolju,
A vi, okanivši prosjačkijeh se tralja,
Prositate poštenja svetost kako valja,
Još da vam zavjeri i sreću junačku,
Dodavši i slavu, te sreće ulačku." -
Iza toga i sedma pamet se ustane,
Predlažući mudra bogzna jošte šta ne;
Nu i tomu prekinu riječ, prije no zaglavi,
Opet drugi, mnijuć da je Solon pravi.
Nakon se ispuknu mlad deliberator
Koji hoće da svakom mozgu bude mator;
Pravda se i inati i kriči i buči,

Samo da na njegovu ruku se odluči.
Jedan jedin šuti glaseć s kakvijem "hm!" u kolu.
Uz tu buku prođe otpodne i večer,
I tek podnoć prežeš odluku izreče;
Sad tek navrat-nanos slaže prošnju pisar,
Te se s njom pred nebo otpremi poklisar,
Ali već u zao čas po sreću Hrvatâ,
Jer poklisar nađe zatvorena vrata.
I od to doba njemu sve slabo uspijeva:
Zdravo sije žito, a rađa mu pljeva;
On izvodi mačem djela vrijedna slave,
Al drugi nje vijencem vjenčaju si glave;
On i brižno radi u poslu trgovâ,
Nu i taj mu pada trud bez blagoslova;
Ni na polju znanja nije bio baš ćorav,
Ali i te mu trude meću u zaborav.
Tako on zaosta do danas bez sreće,
Što onda preduge vijećalo mu vijeće.

*

Oj braćo Hrvati! Ustan'te iz groba!
Protarite oči! Evo ti opet doba!
Pogledajte, nebo opet se otvori,
Bog na vratih stoji u sunčanoj odori:
S prošnjam nahrupiše poslovi narodâ
Od svih svijeta poljâ i gorâ i vodâ.
Svi nose od njega već po krasne dare,
A vaš doma drijemljuć tek si oči tare.
Dočijem još ne znate što vam uprav treba,
Drugijem već na polju cvatu vlati hljeba;
A pravdanjem pustijem dok tratite vrijeme,
Žitnice si puni svako ino pleme.
Za vrat s mudrovanjem, pa na posao ajte,
Koji vas davno čeka; jerbo, braćo, znajte,
Što bi kazivali djedi i babe naše:
"Tko gođ dugo sedla, bogme kasno jaše.
A tko: 'Bih li sedlao?' pitajuć oklijeva,
Taj ni do pol puta doći ne dospijeva."

RJEČNIK

Aheront - rijeka u podzemnom svijetu preko koje su prelazili mrtvi

amber - azijska mirodija

Areta - žena feačkog kralja Alkinoja

Atalanta - starogrčka ljepotica.

Natjecala se sa svojim proscima u trčanju, obećala je da će se udati za onoga koji bi je pobijedio, a koji bi za njom zaostao taj bi joj morao dati svoju glavu. Nakon pogibije mnogih pobijedio ju je Hipomen bacivši za vrijeme trke tri zlatne jabuke koje mu je dala božica ljubavi Afroditu.

bušac - nesit (pelikan)

čret(a) - močvarno mjesto

Dafne - djevičanska nimfa, kći riječnog boga Peneja; da je zaštititi od Apolonove ljubavipretvorio ju je otac u lovorovu stabljiku.

... del - ferro cinta / Pugnar col braccio di straniere genti, / Per sevir sempre o vincitrice o vinta (tal.) -... okovana željezom bori se desnicom stranih naroda, da uvijek robuje, pobijedila ili bila pobjeđena

Delijanka - djevojka s otoka Dela, o njoj pjeva Ovidije

Deljan - čovjek s otoka Dela

Dioskuri - sinovi Zeusovi i Ledini, Kastor i Poluks, simbol bratske ljubavi; poslije smrti postali su zvijezde

Dolina, dolina, / w dolinie potoczek - / Nie mogle zapomniec dziewczki czarnych oczek. (polj.) - Dolina, dolina, u dolini

potočić - Ne mogu zaboraviti djevojčinih crnih očiju.

droben - sitan, nježan, slab

Đulabije - đul turski znači: ruža, slatke mirisave jabuke crvene kao ruža

et cetera (lat.) - i tako dalje

fenić - feniks, ptica iz egipatske mitologije. Po predaji ona je svakih 500 godina dolazila u Heliopolis, sagradila sebi gnijezdo na Ozirisovu hramu, u njemu se spalila i iz pepela uskrsnula mlada. Simbol neumrlosti.

Godomjerci i Radoslavci - dva sela u župi Mala Nedjelja

har - korist, čar, draž, ljepota

Harpija - u starogrčkoj mitologiji jedno od bića koja su zamišljena kao pola djevojke a pola ptice grabežljivice, brze kao vjetar, proždirale su sve do čega su stizale.

hasniti - koristiti

hladnik - kolibica, sjenica od drveća koja pruža hladovinu

hlepiti - žudjeti čeznuti

Horacije (Kvint Horacije Flak) - rimski lirik, pjesnik oda i satira, živio od 65. do 8. godine prije naše ere.

I sun'd my heart in beauty's eyes (eng.) - Sunčah svoje srce u očima ljepote

jadra - jedra

jurve - već

juste milieu (franc.) - srednji put

Już sie jesien konczy, / liście z drzewa

leci: - / gdzie sie dwoje kocha, /

niepotrzebny trzeci. (polj.) - Već svršava

jesen, lišće s granja leti: - Gdje se dvoje

ljubi, nije potreban treći.

karakalpak - crni kalpak (kao šubara u Mađara)

kip - slika, lik

končine - ekstremiteti, ogranci

Leandar - prema grčkoj priči plivao je noću k svojoj dragoj preko Helesponta u pravcu svjetiljke koju je ona palila. Jedne se noći utopio jer se svjetiljka ugasila.

Leljo (Lelja) - staroslavenski bog ljubavi, sin Lade, slika se kao anđelak s krilima i strelicama

mečiti - mekšati, omekšavati

Memnon - sin Zore, vladar crnaca u

Egiptu, pretvoren je u zlatan stup koji je u zoru obasjan prvim tracima sunca zujao i tako pozdravljao svoju majku

metulj - leptir

Mickiewicz Adam (1798-1855) - poljski romantički pjesnik, autor epa *Gospodin Tadija*

Mudrica - Minerva, božica mudrosti

nalip - otrovno bilje (belladona) - voće mu je crno, glatko i svijetlo, nalik na lijepe djevojačke zjenice; tko ga okusi, odmah umre. Takova bilja baš sa zrelim voćem vidio je pjesnik puno u gorama samoborskim. (Opaska iz Vrazove ostavštine)

Nausikaja - kći feničkog kralja Alkinoja u Homerovoj Odiseji, našla je Odiseja na morskoj obali i zaljubila se u njega.

Nikt nie wiedzial... (polj.) - Nitko nije znao, zašto su bili zamišljeni. "Ja znam

(reče pjesnik), anđeo je prelijetao". Svi su uočili gosta, no nisu ga svi poznali.

O Patria! Dolce nome... - O domovino, slatko ime

obersudac - nadsudac

pedepsati - kazniti

Pijeride - muze, vile, nazvane prema pokrajini stare Makedonije: Pijerija (napomena iz Vrazove ostavštine)

plav - lađa

Plynie woda, plynie, / po kamikach huczy, - / Kto nieumie wzdychac, miłośc

go nauczy. (polj.) - Teče voda teče, po kamenju buči, Tko ne umije uzdisati, ljubav će ga naučiti.

poklisar - poslanik

pretapljati - pretapati, prečišćavati

prežeš - predsjednik

prikljeće - središnji prostor kuće što se zove drugdje veža (napomena iz Vrazove ostavštine)

regula vitae (lat.) - pravilo, zakon života

rozga - prut, štap

sion - silan, nasilan, jak, čvrst

slavić - slavuj

slog - stil

sljednji - posljednji

spod - ispod

stavni - čvrsti

stravljen - očaran, omađijan

svjetilnica - svjetiljka, lampa, fenjer

Tibulo (Albije Tibul) - rimski elegičar

Tirtej - grčki pjesnik, 7. stoljeće prije nove ere, svojim elegijama poticao je Spartance na boj, njegove su se koračnice pjevale uz frulu kad je vojska išla u bitku

tovor - teret

trtati - posrtati

turn - toranj

uklon - klanjanje, odbijanje

ulj - šuplje dno, košnica, ulište

Vesna - staroslavenska božica proljeća i mladosti

zabiti - zaboraviti

zahod - zalazak, zalaženje, zapad

ABECEDNI POPIS PJESAMA

AD APOLLINEM _____	116
AMANET _____	96
ČIJA JE KRIVNJA? _____	97
DANICA _____	98
DIJETE I PTICA _____	118
DUGA _____	93
ĐULABIJE _____	4
GAZELE _____	85
HRVAT PRED OTVORENIM NEBOM _____	122
ISPOVIJEST _____	76
JUSTE MILIEU _____	112
KONAC _____	101
LIJEPA ANKA _____	81
LINEUS II. _____	109
MANA I GRIJEH _____	107
MARCO TULLIO ASINIO _____	108
MUČI! _____	99
NADA VARALICA _____	84
NADRIKNJIŠTVO _____	104
NAJBJEDNIJI _____	100
NAŠ OBERSUDAC _____	113
NEMARNIM I NEODLUČNIM _____	119
NI ZA ŠTO _____	110
ODZIV _____	94
O PONOĆI _____	78
OSVETA NARAVI _____	117
OTKUD MODRE OČI? _____	89
PREOBRAŽENJE _____	92
REGULA VITAE _____	111

S MAGARCA NA NIŠTA _____	106
SRCE _____	91
SRCE MOJE _____	83
STIHOVI ČITATELJU _____	103
STRUK _____	95
SVAGDAN _____	79
SVE U ZAO ČAS _____	121
ŠUĆ-MUĆ PA PROLIJ! _____	105
UDALJENOJ _____	82
VRPCA _____	90